

Elementi družbeno komunalne vzgoje v vzgojno izobraževalnem sistemu osnovne šole

Veliko se v zadnjem času razpravlja in piše o ustreznosti našega šolskega sistema bodisi v organizacijskem ali vsebinskem pogledu. To priča o pozitivnih prizadevanjih mnogih faktorjev, da bi poiskali vzroke eventualnim pomanjkljivostim in jih odpravili. Vsekakor so vsi prispevki, stališča in mišljenja dobrodošla, posebno, če diha iz njih resnična prizadetost in skrb za razvoj našega šolstva.

Razpravlja se o marsičem: o učnih načrtih, predmetniku, učbenikih, raznih metodah dela in o ostalem. Vse pogosteje slišimo kot zaključek naslednje: na izobraženem področju smo znatno napredovali, a na vzgojnem zastajamo.

Da bi odpomogli tej pomanjkljivosti, je na osnovi priporočila Sveta za šolstvo SRS o dopolnilnih urah, ki naj bi predstavljale širše izobraževanje mladine glede na perspektive razvoja določenega kraja, z upoštevanjem poklicnega usmerjanja, krajne specifičnosti proizvodnega in drugega dela v zvezi s poukom, zlasti pa glede na gospodarsko in družbeno problematiko komunne, nastal nov predmet, družbeno komunalna vzgoja. S tem argumentom namreč večina učnih načrtov utemeljuje nov predmet.

Namen članka je, da samo z nekaterih aspektov nekoliko osvetli problem in prikaže, kako se lahko zamisel v praksi zaradi neorientacije, čemur se največkrat še pridružuje pomanjkanje zavestnih stališč, izrodi v svoje nasprotje. Iz dopolnilnih ur, s katerimi razpolagajo občinski sveti za šolstvo, je nastalo namreč marsikaj, samo tisto ne, kar je zamisel hotela. Za to so tudi neki objektivni razlogi. Osnovno načelo pri sleherni stvari je namreč to, da upošteva vsaj objektivna dejstva, ki so že tu. In ta nedvomno predstavlja prepričanje o treh principih reformirane šole: 1. enotnost osnovne šole, 2. kompleksnost pouka, 3. nedeljivost učnovzgojnega procesa.

Problem je namreč globlji in se dotika koncepta naše osnovne šole v vseh treh navedenih smereh.

Gre za vprašanje enotnosti osnovne šole ne samo v organizacijskem smislu, ampak tudi v vsebinskem pogledu. Stvar razmišljanja je, ali je res koristno v višjih razredih osnovne šole dodeliti časovno enako močan fond, kot ga imata na primer zgodovina ali geografija, obravnavi ožje lokalnega področja in s tem krniti širši pogled na družbeno in gospodarsko dogajanje pri nas. Ali je dalje pravilno, da glede na naše vzgojne principe vzgajamo in pretirano zapiramo mladino v ožje lokalne okvire in ali ne bomo s takim konceptom nekoč dosegli ravno nasprotno, kar želimo. Namreč to, da bodo bodoči upravljalci in nosilci našega gospodarstva in družbenega življenja le s težavo podrejali osebne interese ali interese ožje skupnosti širšim družbenim interesom. Vprašanje je tudi, v koliko koristi podrobno spoznavanje domačega kraja, izirgano iz drugih učnovzgojnih področij, samemu izobraženemu nivoju in splošni razgledanosti mladine. Zakaj naj bi na primer učencem kmetijskega področja poslušal in se spoznaval tedensko po dve uri s problemi svojega predela in bi s tem dobil nehoti vtis, kot da je to najpomembnejše vprašanje. In obratno, kaj ni za učence industrijskega okolja pomembno, da poznajo razvoj in problematiko našega kmetijstva? Z lokalističnim cepljenjem dosežemo lahko močno enostransko izobrazbo, kar pa gotovo ni v prid konceptu vsebinske enotnosti in splošno izobraževalnega značaja osnovne šole.

Tesno s tem vprašanjem pa je povezan princip globalnosti pouka v osnovni šoli. Na nižji in srednji stopnji je ta princip še kar zadovoljivo rešen, z uvedbo novega predmetnega področja pa je nujno, da se v zadnjih dveh letih osemletnega šolanja vsa kompleksnost obravnave zruši. In to ravno na področju, ki lahko v največji meri prispeva k povezanju različnih činiteljev v njihovi medsebojni vzročnosti in s tem k oblikovanju dialektičnega mišljenja. Samo en primer: poglavje o komunni pri pouku geo-

V prihodnji številki, ki bo izšla 22. aprila, bomo objavili razpise delovnih mest za učno in vzgojno osebje v vseh občinah SRS.

Konkretna prizadevnost do vprašanj našega časa

Pred občnim zborom Republiškega sveta Zveze sindikatov SR Slovenije

V dneh 9. in 10. tega meseca bo v Ljubljani občni zbor Republiškega sveta Zveze sindikatov SR Slovenije. Građivo, ki je pripravljeno za ta občni zbor, obsega problematiko tako aktualnih vprašanj, kot so npr. delitev dohodka, samoupravljanje v delovni organizaciji, vpliv organiziranosti podjetij na njihove poslovne rezultate in organizacijske oblike in metode dela sindikatov. Za nekaj odgovorov na postavljena vprašanja v zvezi z občnim zborom smo naprosili člana tajništva Zveze sindikatov SRS in predsednika komisije za prosveto, kulturo in tisk pri Zvezi sindikatov SRS tov. SLAVKA BOHANCA. Vprašanja in odlovari so bili sledeči.

Oznaka razdobja od zadnjega občnega zbora Republiškega sveta in osnovna izhodišča družbeno-političnih aktivnosti sindikatov v prihodnjem obdobju?

Teško bi strnil v en sam odgovor vso razgibanost in pestrost sindikalnega dela v minulnem obdobju. Lahko pa rečem, da so se sindikati uspešno vključevali v tisto preosnovno našega družbenega življenja, ki je dobilo, svojo pravo podobo šele s sprejetjem nove ustave. Njihova konkretna prizadevnost do vprašanj našega časa, zlasti pa njihova funkcija v razvijajočem se družbenem samoupravljanju, je izoblikovala tudi njih same, njihovo vlogo, ki pomeni novo družbeno kvaliteto. Čedalje bolj se je začela uresničevati ideja učinkovite,

iz človeka izhajajoče, samostojno in kolektivno delujoče, prostovoljno združujoče se družbeno-politične organizacije delavcev. Delovni ljudje naj bi v nji s čimbolj neposrednim medsebojnim sodelovanjem organizirano razvijali socialistične družbene odnose in skladno z družbenimi interesi uresničevali tudi svoje. V ospredje je torej stopil človek, v svojo in družbeno korist delujoči član sindikalne organizacije.

Zatorej bo osnovna značilnost občnega zbora prav zahteva po nenehnem spoznavanju in izboljševanju družbenega in materialnega položaja delovnega človeka, zahteva po njegovi sprostitvi, po njegovi resnični afirmaciji in aktivni vlogi v proizvodnji in družbi. In to bo prav gotovo eno izmed pomembnih izhodišč sindikalne aktivnosti tudi v prihodnjem obdobju.

kalne aktivnosti tudi v prihodnjem obdobju. Skladna bo s tem seveda tudi zavzetost sindikatov za samoupravne pravice delovnih ljudi in njih odgovornost do samega sebe in skupnosti, za poglobitev njihovega strokovnega znanja, za njihov splošni, kulturni nivo itd.

Vse to pa nalaga sindikatom, da pritegnejo v svoje vrste vse delovne ljudi, ki naj bi bolj zavzeto proučevali, ocenjevali in razreševali nastajajoče pojave in probleme. Pogoj za to je seveda svobodno in vsestransko izpovedovanje mnenj, upoštevanje dobrih predlogov in kritičnih pripomb. Samo tako je mogoče spodbuditi sposobnost, voljo in razmah človekove osebnosti. Tako se je možno spopadati tudi z vsem, kar pači družbene odnose, zavira napredek in utesnjuje polnost delovne ustvarjalnosti.

Takšna usmeritev pa seveda bolj kot kdajkoli zahteva, da se okrepi vloga sindikalnih podružnic. Biti morajo nosilec in spodbudnik vsega naprednega v delovni organizaciji.

Na kateri točki dnevnega reda občnega zbora Republiškega sveta bo predvsem poudarek?

Odgovor je seveda potrebno povezati s prejšnjim in z njim nekoliko konkretizirati že povedano. Vsako obravnavano vprašanje na občnem zboru naj bi pomenilo nekakšno iztočnico za reševanje osnovnega problema: kako povečati delovne rezultate in s tem izboljšati standard delovnega človeka.

Vseh ugotovitev in stališč, ki jih v zvezi s tem podajajo teze za občni zbor, ni mogoče navesti. Med njimi je vsekakor pomembno opozorilo, da preusmeritev iz ekstenzivnega v intenzivno gospodarstvo in delo ljudi zahteva bistvene spremembe v delitvi družbenega proizvoda. Nujno je spremeniti dosedanje razmerje med osebno potrošnjo in investicijami, seveda v prid osebne potrošnje. Med drugim namreč ni mogoče mimo resnice, da nizki osebni dohodki slabo vplivajo na vključitev človeka v samoupravljanje, bremenijo ga s skrbmi za eksistenco in ga ne vzpodbujajo da bi skrbel za večje rezultate in perspektive delovne organizacije. Okrepiti bi bilo potrebno splošno potrošnjo, saj to zahteva že sama popolnejša zaposlitev vseh odraslih v družini oziroma komunni. Tako se teze poleg drugega zavzemajo npr. za razvoj takega šolstva, ki bo z vsebino in organizacijo dela lahko prevzelo celodnevno skrb za otroke zaposlenih staršev. Prav tako pa je pomembna tudi večja materialna osnova samoupravljanja v delovnih organizacijah, da ne bo delavec odločal le o delitvi osebnega dohodka in s tem ohranjal v samem sebi mezdno miselnost, ampak da bo v skrbi za enostavno in razširjeno reprodukcijo uvidel svojo celovitost, med posameznim in splošnim usklajeno samoupravljalno vlogo.

Poleg teh objektivnih pogojev človekove aktivizacije za večje delovne rezultate in standard se bo občni zbor usmeril tudi na notranje probleme delovnih organizacij. Loteval se bo vseh tistih subjektivno pogojenih težav, ki očitno zmanjšujejo gospodarsko učinkovitost. Med temi so tudi nezadovoljiva prizadevanja, kako izpolniti dosedanje delitev dohodka po delu, in to zlasti za strokovna dela v gospodarstvu in družbenih službah kako izboljšati organizacijo dela, okrepiti strokovna prizadevanja itd. Močni so še namreč javni improvizacije, polobrtinške in administrativne prakse, neodgovornosti, neprizadetosti itd.

Nekateri aktualni problemi samoupravljanja v delovnih organizacijah?

Samoupravljanje je zelo široko vprašanje, če ga ocenjujemo kot pojem osvojajoče se osebnosti. Ker ga vsi preveč samo tako vrednotimo, še marsikdaj in marsikje ni uresničena njegova konkretizacija v vsakdanjem življenju. Zato je, menim, najkvalitatnejše vprašanje samoupravljanja — konkretizirati samoupravljalni položaj človeka. Kako to doseči v delovnih organizacijah, ni mogoče podrobno predpisati. Vsekakor pa so izredno pomembna prizadevanja vseh tistih delovnih organizacij, ki so to poskušale in tudi uspele zapisati v svoje statute. S tem pa seveda delo ni opravljeno. Kaj

kmalu se lahko zgodi, da gredo statuti po sprejetju v predale, a odnosi ostanejo isti, in kaj kmalu se lahko zgodi, da bo vse tisto, kar je bilo danes v statutih še progresivno, jutri že zastarelo.

Mislím, da bodo vsa vprašanja, ki jih bo obravnaval občni zbor, izredno pomembna tudi za šolstvo. In v tem pogledu čakajo tudi sindikate prosvetnih delavcev še neštete nove naloge.

Javno ocenjevanje

V naši pedagoški teoriji in praksi velja načelo javnega ocenjevanja znanja učencev. Čeprav sta bistvo in vzgojni smoter javnega ocenjevanja v pedagoški literaturi že povsem razčiščena, se vendarle o javnem ocenjevanju pojavljajo naziranja, ki niso le zgrešena, temveč bi imela tudi kvarne posledice, če bi jih uveljavili v praksi. Javno ocenjevanje neredko identificirajo z zahtevo, naj bi se učenci sami ocenjevali, oziroma naj bi ves razred sodeloval pri ocenjevanju posameznih učencev. Te zahteve, ki se v nekaterih naših šolah že uresničujejo, podpirajo zlasti z naslednjimi argumenti:

— ocenjevanje učiteljev je pogosto subjektivno in krivično, zato bi sodelovanje učencev prispevalo k večji objektivnosti;

— sodelovanje učencev pri ocenjevanju znanja je sestavni del njihovih samoupravnih pravic;

— s sodelovanjem pri ocenjevanju bi navajali učence h kritičnemu presojanju znanja sošolcev;

— s tem, da bi učenci soocenjevali znanje, bi jih navajali ne le na to, da bi se zavedali svoje odgovornosti pri osvajanju znanja, temveč tudi na to, da bi prevzeli del odgovornosti tudi za oceno.

Ne gre torej za načelo javnega ocenjevanja, temveč za vprašanje, kdo naj ocenjuje in kdo naj za oceno odgovarja.

Naša pedagoška teorija in predpisi (splošni zakon o šolstvu, zakon o osnovni šoli) postavljajo načelo: učitelj ocenjuje sam in tudi sam za oceno odgovarja. Menim, da je to povsem pravilno iz naslednjih razlogov:

— zavedati se moramo vloge vzgoje v razvoju učencev in s tem tudi učiteljeve odgovornosti za njegovo delo;

— ocenjevanje je zelo zahtevno delo, ki ga lahko opravlja le zrela osebnost z velikim strokovnim in pedagoškim znanjem;

— pravilno lahko ocenjuje le učitelj, ki ve, kaj in kako mora ocenjevati, da bo dosegel vzgojni namen ocenjevanja;

— za preverjanje znanja in ocenjevanje se je treba temeljito pripraviti, kar zmore le učitelj, ki pozna učence in metode ter kriterije ocenjevanja;

— družba je poverila učitelju nalogo, da vzgaja učence, zato ji je za svoje vzgojno delo, ki vključuje tudi preverjanje in ocenjevanje znanja, odgovoren.

Slabosti preverjanja in ocenjevanja znanja ne bomo odpravili s sodelovanjem učencev pri ocenjevanju, temveč samo s takim ocenjevanjem, ki bo dalo kot rezultat kar se da objektivne ocene. Gre torej za sistematično in objektivno ocenjevanje, za pravilne kriterije glede obsega in kvalitete znanja, za upoštevanje razvojne stopnje učencev in njihove dojemljivosti, za pravilno vrednotenje vzgojnega pomena ocenjevanja, ki ni le sredstvo za klasifikacijo, temveč sestavni del celotnega vzgojno izobraževalnega procesa.

Navedeno stališče pa ni v nasprotju z načelom javnega ocenjevanja, katerega bistvo je v tem, da učence z ocenami seznanimo in jih utemeljimo. S tem, da pred razredom analiziramo znanje učencev, da jih opozorimo, v čem je njihovo znanje dobro, v čem pomanjkljivo in kako naj ga popravijo, pa razvijamo v učencih tudi sposobnost za kritično presojanje.

Dušan Kompare

V tretjem razredu osnovne šole otroci spoznavajo svoj kraj, svoje mesto. Slika ljubljanskih ulic visi na steni, na klopeh pa je maketa mesta. Otroci s prsti potujejo po ljubljanskih ulicah

Nova izhodišča in pobude

IV. kongres Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije

V ljubljanski festivalni dvorani je bil 27. in 28. marca IV. kongres Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije, ki so se ga udeležili — poleg več kot tristo-tičnih delegatov — tudi številni vidni politični in kulturni delavci. Po referatu o »Nekaterih problemih kulture v našem družbenem razvoju«, živahni razpravi in sprejetju novega statuta — po katerem se je dosedanja zveza Svobod preimenovala v Zvezo kulturno prosvetnih organizacij Slovenije — so spet izvolili za predsednika te organizacije BRANKA BABIČA.

V uvodu svojega referata je Branko Babič poudaril, da je potrebna jasna idejna in programska usmeritev dela amaterskih kulturnih organizacij, ki mora pomeniti kvalitativni premik na nova izhodišča in pobude, in sicer ne le v osnovnem konceptu, temveč tudi v vsakodnevem konkretnem delu. Dejavnost amaterskih kulturnih organizacij mora biti usmerjena predvsem v zadovoljevanje potreb in želja ljudi po kulturni vzgoji, izobrazbi, doživljanju kulturnih vrednot in družabnosti — za kar so predvsem primerne klubske oblike.

Potem ko je opozoril, da naj bo pojem udeleževanja čim širši ter da je zgrešena kategorizacija na aktivne in pasivne udeležence raznih oblik dejavnosti, je B. Babič govoril o pomenu sodobnih komunikacijskih sredstev za razvoj kulturno prosvetne dejavnosti. »Teorija, da je treba gojiti samo tak amaterizem, ki se manifestira v aktivnih nastopih, je zgrešena in pomeni podobno skrajnost kot teorija, da je nastopajočemu amaterizmu dokončno

odklenalo. Edino realno je, da se porajajo raznovrstne organizacijske oblike amaterske dejavnosti, ki so pogojene s potrebami, možnostmi, zrelostjo, hotenjem in željami ljudi.«

Posebej je treba opozoriti na mladino in problem njenega vključevanja v dejavnost amaterskih kulturnih organizacij. Odnos do mladine je pogosto zelo ožek in nestrpen; radi ji očitamo težnjo po zgolj materialnem standardu. Drugačen okus mladine še nikakor ne pomeni, da ni dostopna za resnejše in žlahtnejše stvari. Mladim ljudem je treba na široko odpreti vrata v amaterske vrste, če hočemo okrepiti in pomladiti njih »krvni obtok«.

V nadaljevanju je nato govoril o sodelovanju amaterskih in poklicnih kulturnih organizacij, o okrepitvi dejavnosti te organizacije v mestih in industrijskih središčih, pa tudi na vasi, ter o nekaterih osnovnih pogojih, ki so potrebni za bodoče delo, kot npr. jasna idejna usmeritev, izboljšanje gnotne osnove in vprašanje kadrov. Čvrsteje bi bilo treba povezati vsa področja kulture in prosvete in okrepiti družbeno vlogo kulturno prosvetnih delavcev v komunni.

Med mnogimi delegati in gosti so sodelovali v razpravi še član IK CK ZKS Boris Zihner, podpredsednik republiškega IS Beno Zupančič, predsednik PKZ Skupščine SRS Ivo Tavčar, republiški sekretar za kulturo, in prosveto Miloš Poljanšek idr. Razprava je osvetlila najrazličnejša vprašanja — od društvenih in organizacijskih do splošno kulturnih in družbenih. M. K.

Ob težah za nov pokojninski sistem

Uredništvo Prosvetnega delavca in republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti prejmeta številna vprašanja glede novega pokojninskega sistema, ki se pripravljajo; vprašanja pošiljajo tako sindikalne podružnice kakor tudi posamezniki. O vsekakor perečem vprašanju starostnega zavarovanja (bolje rečeno: socialnega varstva) bi bilo potrebno, da bi pametno razmislili mi vsi, in to ne samo v obliki vprašanj, češ, kako bo to in kako bo ono, temveč da bi dobora pretresli predlagane teze in spremljali problematiko vseskozi s predlogi, ki ne bi viseli v zraku, temveč bi imeli argumentirano osnovo in bili povezani s celotno našo družbeno problematiko.

Teze za nov pokojninski sistem, ki jih je izdelal zvezni sekretariat za delo, so marsikje vzbudile upravičene ugovore. Čeprav je v njih lepo rečeno, naj bi se z novim pokojninskim sistemom izvedla reforma obstoječega pokojninskega sistema tako, da bi v ustreznih ukrepih bilo zagotovljeno izboljšanje obstoječega pokojninskega zavarovanja in njegovo nadaljnje usklajevanje z družbeno ekonomskim razvojem — pa ne moremo trditi, da bi z nekaterimi predvidenimi spremembami to dosegli v trenutni situaciji, kakršna je, kakršna je bila že precej let nazaj in kakršna po vsej verjetnosti bo še precej časa prav na področju prosvete.

Tez samih na tem mestu ne bi podrobneje navajali, ker so vsakomur dostopne. Radi bi načeli samo nekaj vprašanj, ki so nam jih poslali člani našega sindikata in ki naj bi služili za nadaljnjo razpravo.

Med pogoji za pridobitev starostne pokojnine navajajo teze tudi povprečje osnov, po katerih je bil zavarovanec zavarovan zadnjih 5 (ali po izbiri zadnjih 10) let. Dalje beremo tam tudi predlog, naj bi zaposleni dosegli maksimalno pokojnino s 40 (ženske s 35) leti službe. To sta le dve predlagani tezi, ki pa vzbujata resne pomisleke. Zakaj?

Znano je, da je bil materialni položaj šolstva in s tem prosvetnih delavcev v Sloveniji v preteklih letih zelo slab, nekoliko se je izboljšal šele lani in letos. Ekonomizacija pokojninskega sistema, kot ga predvidevajo teze (kolikor je nekdo družbi prispeval v letih svoje zaposlitve, toliko se mu na stara leta daje), bi povzročila še večja neskladja. Praktično se to pravi, da bi bili z novim pok. sistemom na boljšem tisti upokojeenci, ki so imeli prej boljše prejeme. Neravnopravnost prosvetne službe v pri-

merjavi z ostalimi bi spet prišla do izraza. Čim starejši so upokojeenci, tembolj občutne bi bile te razlike, kajti pokojnine starejših delavcev v prosveti so v primerjavi s podobnimi profili delavcev v gospodarstvu izredno majhne. Zaradi tega bi bil umešten predlog, da se za osnovo določanja pokojnine vzamejo zadnja tri leta službe, namesto predlaganih pet let.

Prav tako ni nobena skrivnost, da se prosvetni delavci v svoji vsakodnevni službi z vzgojo in izobrazbo mladine silno izčrpavajo, to še zlasti v naših razmerah, ko imamo tolikšno pomanjkanje učiteljskega kadra, ko niso urejeni pogoji njihovega dela in podobno, tako da jim delovni elan in sposobnost z leti

nujno morata upadati. 40 let delovne dobe bi bil le prevelik napor, če hočemo zahtevati še neko kvaliteto njihovega dela. Zato bi bilo prav, ko bi novi pokojninski zakon upošteval določene faktorje pri upokojitvi delavcev po posameznih panogah, po različnosti služb, in ne po nekem splošnem indeksu.

Narediti bi bilo treba tudi predlog, da bi se uspešen študij na višjih in visokih šolah lahko dal v dokup redne zaposlitve. Podoben predlog obstoji glede tistih delavcev v družbenih službah, ki so bili v stari Jugoslaviji več let brezposelni. Tudi ta izgubljena leta bi se dala odkupiti. Vendar je treba povedati, da bi bil tak odkup let — po nekih računih — precej drag: eno leto šol-

anja na fakulteti bi stalo npr. 100.000 din. Seveda pa je tudi glede ureditve tega vprašanja več možnosti: vsak posameznik bi lahko sam odkupil ta leta, lahko bi mu jih plačala družbena skupnost ali pa tudi delovna organizacija.

Ob pripravah na ureditev nekoga bolj pravičnega starostnega zavarovanja se odpira zlasti na področju prosvete vrsta vprašanj. Ne glede na to, kdaj bo sprejet nov zakon o pokojninskem zavarovanju — 1. januarja 1965 ali pa kdaj kasneje — zasluži predlagane teze vso pozornost. Vestransko tehtanje predlogov terja od nas vsak dan bolj pereče vprašanje življenjskega standarda delavcev v vzgojnoizobraževalnih ustanovah.

D. H.

II. občni zbor sekcije vzgojiteljev neprilagojene mladine

Pretekli mesec je bil v dvorani republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani II. občni zbor sekcije vzgojiteljev neprilagojene mladine Društva defektologov Slovenije, v kateri je 73 članov.

Referat predsednika dr. Bronislava Skaberneta je osvetlil štiriletno delo sekcije. — Lahko rečemo, — je poudaril dr. Bronislav Skaberna, — da v tem času skoraj ni bilo problema s področja specialnosti sekcije, ki ga le-ta ne bi obravnavala ali celo zadovoljivo rešila. Pogumno se je spoprijela z vrsto problemov, ki še danes zavirajo uspešnejši razvoj na področju zahtevnega dela z neprilagojeno mladino.

V štirih letih je priredila ta sekcija vrsto republiških seminarjev, sodelovala je na seminarjih v zveznem merilu — njeni člani pa so prispevali precejšen strokovni delež na ustreznih mednarodnih forujih.

Ob obravnavi težkega stanja, v katerem je večina naših vzgajalšč, se je sekcija lotila med drugim tudi konkretnih nalog. Najpomembnejši med temi sta: idejni načrti novogradenj in adaptacije prevzgojnih zavodov (sedanjih so v starih graščinah ali nekdanjih samostanih in funkcionalno niso primerni) in vprašanje ustreznega šolanja kadrov. Opozorili so, da učno vzgojni kader v vzgajalščih največkrat nima primerne strokovne izobrazbe, in poudarili, da je nujno, da se v okviru defektološkega oddelka sedanje VPS v Ljubljani formira samostojna študijska skupina, v kateri bi se oblikovali profili strokovnih kadrov za vzgajalšč.

Kljub prizadevanju sekcije, ki je nenehno seznanjala ustrezne

forume in družbene organizacije s položajem v katerem je tovrstna vzgojna dejavnost, pa je treba opozoriti še na vrsto problemov, ki terjajo čimprejšnjo rešitev. Tako ni naprimer niti osnovnih normativov za normalno poslovanje vzgojnih zavodov, vzgojne skupine so prevelike, lokacija zavodov neprimerna idr.

V živahni razpravi so udeleženci drugega občnega zbora te sekcije opozorili, da je potrebno medsebojno povezovanje vzgojnih zavodov in formiranje medzavodskih strokovnih aktivov (učiteljev, vzgojiteljev, mojstrov in ravnateljcev). Poudarili so, da bodo morale reševati — v skladu z načeli samoupravljanja — svoje notranje probleme predvsem delovne skupnosti posameznih zavodov, le-te pa si bodo pridobile priznanje in s tem podporo javnosti samo s strokovnostjo in delom, ki bo skrbno opravljeno.

V. Arhar

Poklicno usmerjanje in pomoč šolskih centrov

Tudi letošnji marec je bil posvečen poklicnemu usmerjanju. Če govorimo o posebnem mesecu poklicnega usmerjanja, hočemo poudariti pomembnost te dejavnosti, ki bi morala biti nenehna skrb vseh, ki želijo delovnemu človeku uspeh in zadovoljstvo pri njegovem poklicu.

Na sestanku, ki ga je sklicala gospodarska zbornica 17. III., so razpravljali o tem, kako naj bi strokovne šole in šolski centri pomagali zavodom za zaposlovanje delavcev in njihovim komisijam za poklicno usmerjanje ter osnovnim šolam pri poklicnem usmerjanju.

Mlad človek lahko zaživi v strokovni šoli polno življenje, če si je izbral poklic, za katerega ima sposobnosti. Z veseljem in voljo se loti dela ter doseže že v učni dobi lepe uspehe. Učenci, ki že vedo nekaj o poklicu, za katerega so se odločili, stopijo v uk s samozavestjo. Zal pa je mnogo takšnih, ki začno novo pot s strahom in negotovostjo. Ti so se na šoli znašli bolj ali manj slučajno in prav gotovo niso imeli nikogar, ki bi jim svetoval, kakšen poklic naj si izberejo.

Lahko potrdimo, da je družba — kar zadeva področje poklicnega usmerjanja — v povojnih letih storila že precej. S tem se ukvarjajo zavodi, osnovne šole in drugi. Največkrat pomeni poklicno usmerjanje za osnovne šole precejšen problem, saj le-te nimajo dovolj materiala o tem, kakšne so poklicne možnosti mladine. Zato, da bi pomagala vsem, ki svetujejo mladim ljudem pri tej važni odločitvi, so

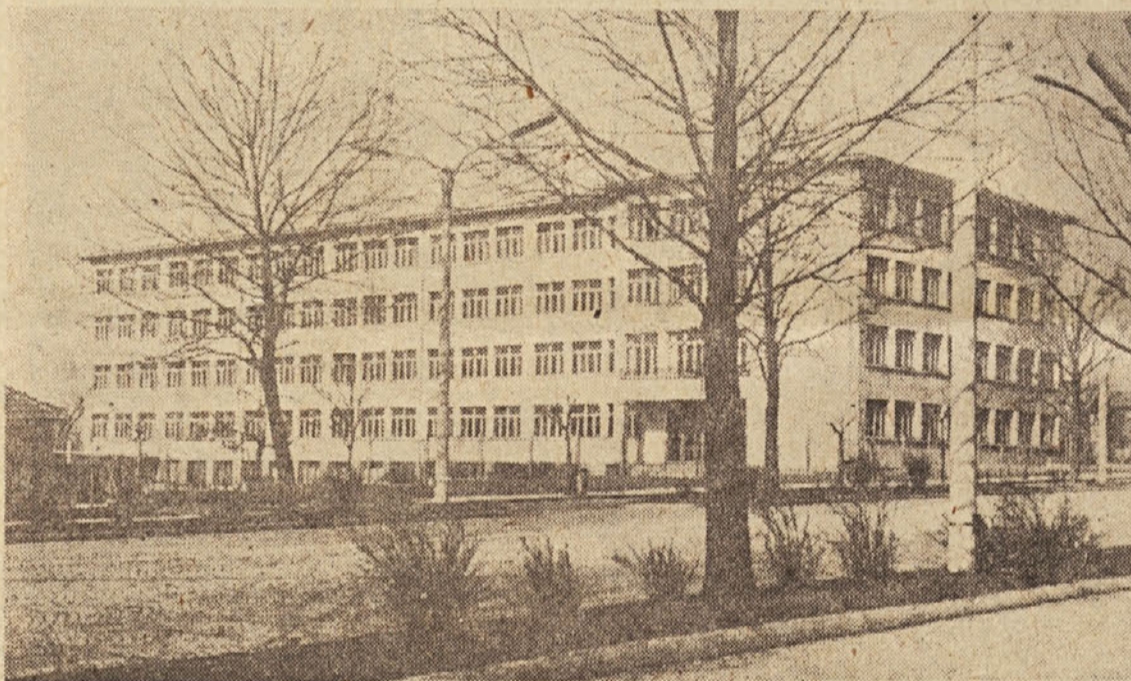
se vodstva šolskih centrov na področju ljubljanskega okraja odločila, da naj zbere gospodarska zbornica vse podatke o poklicih, ki jih izobražujejo te šole (o zahtevnosti, predizobrazbi, možnosti nastanitve v internatu idr.) ter izda to gradivo še v letošnjem letu.

Na sestanku so udeleženci poudarili, da naj bo za vsakega mladince ali mladinko, ki stopi v uk, ali pa se odloči za določen poklic, obvezen zdravniški pregled. Zdravstveni pregledi in psihološki testi pri nas niso redkost, dogaja pa se, da se odločijo npr. za poklic frizerja učenci s ploskimi

nogami, za finomehanika takšni, ki slabo vidijo itd.

Pri poklicnem usmerjanju bodo šolski centri sodelovali tudi tako, da bodo pomagali pri organizaciji ekskurzij na osemletkah in pojasnjevali mladim zahtevnost poklicev, za katere center izobražuje. Tako si bodo lahko učenci osemletk ogledali šolske delavnice, se pogovarjali z učenci, ki se že uče poklica, ogledali si bodo njihove izdelke idr. Šolski centri menijo, da je problematika poklicnega usmerjanja zelo pomembna, zato so tudi pripravljali po svojih močeh sodelovati pri tem.

Karel Podhostnik

Srednja politehnična šola za pouk tujih jezikov v Sofiji

Novice od drugod

DOPIŠNI TEČAJI ZA SREDNJEŠOLCE NA JAPONSKEM

Lani so začeli na Japonskem z dopisnimi tečaji na srednješkolski pouk, kombiniranimi z radijskimi in televizijskimi tečaji. Praviijo, da so dosegli precejšen uspeh, saj je bilo za takšno šolanje mnogo zanimanja posebno med mladimi delavci, ki niso končali srednje šole.

V DESETIH LETIH BOLIVIJA BREZ NEPISEMNIH

V nekaterih bolivijskih mestih, kot npr. v Santa Cruzu in v La Pazu so študenti podvojili napore v akciji proti nepismenim, ki so jo začeli že v lanskem aprilu pod geslom: »Vsak dom predstavlja šolo!«

Vlada je že pred dvema letoma izglasovala program, ki predvideva, da v Boliviji (kjer sedaj ne zna niti pisati niti čitati sedem prebivalcev od desetih) 1971. ne bo več nepismenih. Za uresničitev tega programa je zagotovljenih 28% sredstev celotnega nacionalnega proračuna, kajti v Boliviji živi 1.250.000 kmečkega in 350 tisoč mestnega prebivalstva...

IZPOPOLNJEVANJE NA POLETNIH TABORJENJIH

Poljski dijaki, ki se uče v šolah angleščino, francoščino ali ruščino, lahko izpopolnijo svoje jezikovno znanje na poletnih taborjenjih, ki jih organizira poljska nacionalna komisija UNESCO. Učenci so povezani s sistemom šol, ki so članice te organizacije, profesorje pa pošiljajo nacionalne komisije SZ, Anglije in Francije. Dijaki si razširjajo na teh taborjenjih tudi znanje iz zgodovine, kulture in aktualnih problemov vsake izmed teh treh držav.

Dušan Kompore:

Splošnoizobraževalne šole v Bolgariji

Ko sem v začetku januarja letošnjega leta odhajal v okviru mednarodnega tehničnega sodelovanja v Bolgarijo, sem sicer vedel, da je bolgarsko šolstvo zelo razvito, vendar pa je vse, kar sem videl, močno preselego pričakovanja. Ni me impresionirala le izredna pridnost bolgarskega ljudstva, ki je zaostalo agrarno deželo preobrazilo v razvito socialistično industrijsko agrarno državo, temveč tudi izredna skrb za splošno izobraževalne in strokovne šole ter za izobraževanje in izpopolnjevanje učiteljev. Posebej pa moram poudariti tudi, da so naju z ing. Nučićem, ki je proučeval sistem strokovnega izobraževanja, povsod zelo ljubeznivo in prijateljsko sprejeli in nama omogočili, da sva v kratkem času videla vrsto splošno izobraževalnih in strokovnih šol, učiteljskih institutov in institutov za izpopolnjevanje učiteljev. Tako na ministrstvu za prosveto v Sofiji, kakor tudi na oddelkih za prosveto in šolah v Sofiji, Plovdivu, Stari Zagori in Burgasu so nama dali vse podatke, ki sva jih želela. Zanimali so se za naše šolstvo, izražali spoštovanje do Jugoslavije in nama izkazovali iskreno gostoljubje. Dali so nam tudi gradivo o organizaciji, materialni osnovi in vsebini izobraževanja v Bolgariji. Ker sva povsod našla obilo razumevanja za najino delo, sva lahko dobila dober vpogled v bolgarsko šolstvo.

Zanimal sem se predvsem za splošno izobraževalne šole, iz-

obraževanje učiteljev za obvezno šolo in njihovo izpopolnjevanje. Po razgovoru z ljubeznivimi načelniki na ministrstvu sva z ing. Nučićem obiskala poleg številnih strokovnih šol tudi pet srednjih politehničnih šol, dva učiteljska inštituta in dva inštituta za izpopolnjevanje učiteljev v raznih krajih Bolgarije in se povsod prepričala o odlični organizaciji bolgarskih šol in njihovi vzorni opremljenosti s kabinet, laboratoriji, tehničnimi sredstvi, učili in učbeniki. Raven bolgarskega šolstva dokazuje, da se v tej deželi zavedajo, da so za razvoj industrije, kmetijstva in drugih gospodarskih panog ter splošno kulturno rast potrebni ljudje s temeljito in vsestransko izobrazbo in da so investicije v šolstvo obenem investicije v gospodarstvo.

Iz obilice gradiva, ki sem ga nabral o bolgarskih splošno izobraževalnih šolah, sem izbral le nekaj najpomembnejših podatkov, s katerimi bi rad le v grobem obrišu podal glavne značilnosti splošno izobraževalne delovne politehnične šole.

SPOŠNO IZOBRAŽEVALNA DELOVNA POLITEHNIČNA ŠOLA

Šolanje na splošno izobraževalni delovni politehnični šoli traja 11 let. Obsega tri stopnje: od 1. do 4. razreda (načalno učilišče

od 5. do 8. razreda (progimnazija) od 9. do 11. razreda (gimnazija).

Razen srednjih politehničnih šol, ki obsegajo 11 razredov, obstajajo tudi 8-letne osnovne šole od I. do VIII. razreda, štiriletna šole od I. do IV. razreda, progimnazije od V. do VIII. razreda in politehnične gimnazije od IX. do XI. razreda. Do leta 1959 je trajala osnovna šola le 7 let. Z reformo pa se je razširila na 8 let. Reformo uvajajo postopoma in bo zaključena l. 1965. Osmi razred so uvedli v osnovnih šolah takrat, ko so bili izpolnjeni pogoji. Od leta 1959 odpirajo vsako leto 380 novih 8-letnih osnovnih šol. Trenutno je v Bolgariji 85% osemletnih osnovnih šol, 15% pa je še 7-letnih. Vsaka osemletna osnovna šola mora imeti 4 kabinete (fizika, kemija, biologija, osnove kmetijstva) in šolske delavnice. Vsa sredstva za to so zagotovljena. Osemletna osnovna šola je obvezna.

Novi učni načrt za prvih 9 razredov so uvedli naenkrat, učne načrte za 10.—11. razred pa uvajajo postopoma.

V načrtu je tudi nadaljevanje srednje politehnične šole na 13 let. Dvanajsti razred bodo začeli uvajati po letu 1965.

Naloga splošno izobraževalne delovne politehnične šole je, da usposobi mladino za življenje v socialistični družbi, da poveže pouk in vzgojo s splošnokmetijskim in proizvodnim delom, da

vzgoji ljubezen do dela, da vzgoji izobraženo in vsestransko ter harmonično razvito osebnost, da posreduje učencem osnovna znanja iz posameznih ved, da jim da marksistični svetovni nazor,

da jim zagotovi delovno, politehnično in profesionalno usposobljenost ter telesno, estetsko in npravnstveno vzgojo. Glavna naloga srednje politehnične šole torej je, da uspo-

sobi učence za sodelovanje v materialni proizvodnji in za študij na visokih šolah.

V skladu s temi nalogami ima srednja politehnična šola naslednji predmetnik.

Št.	Predmeti	Razredi											Skupno štev. ur na teden	
		Število učnih tednov na leto												
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.		
		31	31	31	31	33	33	33	29	32	32	30		
		Število ur na teden												
	I.													
	1. Bolgarski jezik in literatura	11	11	11	7	6	6	5	5	3	3	4	72	
	2. Ruski jezik	—	—	—	—	3	3	3	2	2	1	1	15	
	3. Zahodni jezik	—	—	—	—	—	—	—	2	3	3	2	10	
	4. Matem., algebra, geometrija	5	5	5	5	6	5	5	4	5	4	5	54	
	5. Fizika in astronomija	—	—	—	—	—	1	2	2	3	3	4	15	
	6. Kemija	—	—	—	—	—	—	2	2	3	2	11	1/2	
	7. Biologija	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	—	12 1/2	
	8. Geografija	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	—	16 1/2	
	9. Zgodovina in ustava	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
	10. Osnove komunizma	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
	11. Psihologija	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	12. Telesna vzgoja	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	25	
	13. Risanje	1	1	1	1	2	2	1	1	—	—	—	10	
	14. Petje	1	2	2	2	2	2	1	1	1	—	—	14	
	15. Državljska obramba	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1/2	1/2	
	Skupaj	20	21	22	23	26	27	27	27	26	26	25		
	II.													
	Tehnična vzgoja	2	2	3	3	3	3	3	2	—	—	—	21	
	Splošni tehnični predmeti:													
	1. osnove kmetijstva	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	
	2. osnove indust. proizvodnje	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	a) strojeslovje z risanjem	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	3	
	b) Elektrotehnika	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
	Skupaj	2	2	3	3	3	3	3	4	3	—	—	1	
	III.													
	Proizv. teoretični in praktični pouk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	6	6	
	V celoti	22	23	25	26	29	30	30	31	32	32	32		
	IV.													
	Fakultativni predmeti													
	1. Stenografija	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	4	
	2. Ruski jezik	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2	—	14	
	3. Zahodni jezik	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	8	
	4. Latinski jezik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	4	
	5. Glasba	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	6	
	6. Risanje	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	6	
	7. Avtomobil in fraktor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	4	

Pišejona m...

IZ ŠMARJA PRI JELSAH

Morda prvič letos ni bilo na zborih volilcev v občini Šmarje slišati očitka, »da porabijo šole toliko denarja«. Šola je postala nujnost, zato so na zboru v Imenem poudarili: »Za šolo ni škoda denarja, za šolo naj le gredo sredstva«. Zanimivo je, da so vsa leta doslej razpravljali le o davčninah in cestah, končno pa so prišle na vrsto tudi šole. Vsem je razumljivo, da so za dobro, življenjsko in sodobno urejeno šolo nujna ustrezna materialna sredstva pa tudi dobri prosvetni delavci. Prav je, da se tega zavedajo neposredni proizvajalci in večina občanov.

Reorganizacija šolske mreže je trenutno najaktualnejši problem v šmarnem osnovnem šolstvu. — V Rožaki Slatini je združenje osnovnih šol (čeprav je potekala s težavo) rodila prav lepe uspehe, na zboru pa so postavili zahtevo, da je že zdaj treba pomisliti na novo šolo. Novo šolo bodo dobili v Lesičnem, v Podčetrtku pa je začela delovati osrednja šola. V načrtu imajo še ureditev šol v Šmarju pri Jelšah, Kristan vrhu in v Kostivnicah.

Pripomniti je treba, da se skrb občanov ne konča pri materialnih sredstvih, ampak si žele v svoje šole tudi potrebno število dobrih učiteljev, predvsem predmetnih. Razumljivo: tudi sredstva za stanovanja prosvetnih delavcev se bodo našla — ti pa bodo ob urejenih življenjskih pogojih lahko kvalitetno opravljali svoje delo.

V ORMOŠKI OBČINI ŽIVAHNO DELUJE PODRUŽNICA SINDIKATA PROSVETNIH DELAVCEV

Sindikalna podružnica prosvetnih delavcev občine Ormož šteje okrog 120 članov. Delo se odvija po komisijah. Posamezni člani upravne odbora vodijo pet komisij: komisija za ideološko izobraževanje članstva, za letovanja in ekskurzije, za materialna vprašanja, za povezavo s tehničnimi osebami in za dopisništvo. Vse so kar aktivne. Vsaka je sestavila plan dela, ki ga je predložila upravni odboru, po letem organizira upravni odbor svoje delo. Podružnica ima 10 sindikalnih skupin, katerih delo se odvija po štirih popoldnih in šestih popoldnih šolah ormoške občine. Vsaka skupina ima svoj študijski načrt.

Ob zadnjem občnem zboru je bilo predloženo, da bi se ormoška podružnica decentralizirala v več manjših, ki bi bile na popoldnih osemletkah občine, vendar je učiteljsko pokazalo težnjo, da ostane skupaj, saj so šole precej oddaljene od Ormoža in tako dobiti učitelji priliko, da pridejo skupaj vsaj ob sindikalnih zborovanjih.

Podružnica pripravlja za tekoče leto 3-4 zborovanja svojega članstva. Enega od teh je izvedla že 29. februarja. To je bil obisk gledališke predstave »Siviljski brivec v mariborskem gledališču«. Po predstavi je bil družabni večer v hotelu Slaviji. Razživeli smo se počasi, saj

Učenci VIII., IX., X. razreda imajo tudi proizvodno prakso: VIII. razred 12 dni po 5 ur dnevno; IX. in X. razred 18 dni po 6 ur dnevno.

Od učnih ur za tehnično vzgojo (3 ure porabijo v V., VI. in VII. razredu po 1 uro na teden za delo na šolskem polju).

ORGANIZACIJA VZGOJNO IZOBRAŽEVALNEGA DELA

Osnovno izobraževanje od 1. do 8. razreda je obvezno za vse otroke — bolgarske državljane od 7. do 16. leta starosti. V 9. razred sprejemajo učence, ki so dovršili osnovno šolo in niso starejši od 17 let.

Osnovna oblika pouka so učne ure pod vodstvom učitelja. Razez tega so še druge oblike pouka: ekskurzije, vaje v delavnicah, laboratorijih, učnih poljih in proizvodna praksa.

Pouk je brezplačen in ga obvezno organizirajo po predmetniku in učnem načrtu, ki ju odobri ministrstvo za prosveto.

Učenci od 5.—11. razreda lahko po svoji izbiri in v soglasju s starši prisostvujejo pouku največ dveh fakultativnih predmetov. Izbrani fakultativni predmeti so obvezni do kraja šolskega leta.

Šolsko leto se deli na trimestre. Prvi trimeser traja od 15. septembra do 30. decembra, drugi trimeser od 13. januarja do 31. marca, tretji trimeser pa od 11. aprila do konca šolskega leta. Zimske počitnice trajajo od 31. decembra do 12. januarja, spomladanske počitnice od 1. do 10. aprila.

V prvem razredu traja učna ura 35 minut, v ostalih razredih pa 45 minut. V vseh razredih je obvezno pred poukom 15-minutna telovadba.

V vseh razredih je vsak teden razredniška ura (30 minut). Ta dan se vse učne ure usklajajo po 5 minut.

Pavze med učnimi urami trajajo 10 minut. Pavza po drugi ali tretji uri traja 20 minut.

nismo navajeni večjih družabnih prireditvev, ker živimo v odročnih krajih in smo navajeni le dela v precej težkih pogojih, daleč od večjih mest. Izleta se je udeležilo 36 članov.

V kratkem bo v Ormožu ponovno zborovanje, na katerem bomo razpravljali o delitvi čistega dohodka in dela osebnih prejemkov prosvetnih delavcev. Do tega zborovanja bo izvršena v naši občini analiza osebnih dohodkov v vseh gospodarskih dejavnostih občine, kje so zaposleni delavci oziroma uslužbenci z našo ustrezno izobrazbo. Na ta sestanek bodo povabljeni občinski in politični funkcionarji.

Komisija za ekskurzije in letovanja je pripravila 3 načrte za letni izlet članstva naše podružnice: ogled Vojvodine, proga Sarajevo—Spis in obisk Beograda in Dječapa. Članstvo bo na zborovanju odločilo, za katero od teh treh variant ima največ interesov.

Komisija za materialna vprašanja je pripravila predračun izdatkov za ormoške šole po novih kriterijih. Zal je bilo njeno trudapno in zamudno delo brez haska, ker občina nima sredstev da bi realizirala ta načrt.

Precej preči pri nas še vedno stanovanjski problemi. Zlasti je velika potreba po gradnji učiteljskih stanovanj na območju okoliških šol, tako pri Veliki Nedelji, ne Runecu, kjer stanuje učitelj, družina v bivši vinariji. V Podgorcih kljub novemu bloku še ni mesta za vse. Prav tak problem se odpira jeseni pri Miklavžu, kjer stoji že drugo leto nov učiteljski blok z vsemi potrebnimi instalacijami, a brez vode. Za potrebe nove učne moči ni stanovanj. V Tomažu bodo gradili stanovanjski blok za učiteljske in mladike, sredstva so odobrena in bo tako ta problem rešen. Tudi v Ormožu je še vprašanje stanovanja eno učno moč nerešeno, v jeseni pa bo potreba z novimi namestitvami večja. N. M.

NEREŠENO VPRAŠANJE V STATUTIH ŠOL?

Na dnevnem letnem občnem zboru sindikalne podružnice prosvetnih delavcev v Velenju so razpravljali med drugim tudi o statutih šol. V zvezi s tem so opozorili, da bi bilo treba najti primernejšo stimulacijo med učiteljem, predmetnim učiteljem in profesorjem.

Dejstvo je, da danes skoraj ni gospodarske panoge, kjer se ne bi spraševali po strokovnjakih, saj vedo, da je mogoče pričakovati več le od strokovno razgledanega človeka. V prosvetni službi je tako vprašanje toliko bolj aktualno, toda... Vprašanje eksistence profesorja na osnovni šoli se pojavlja ponekod in absurdni obliki. Skoraj vsak dan slišimo za podatke, da ni dovolj predmetnih učiteljev in profesorjev, pa tudi to, da med mladimi ljudmi ni dovolj vneme za nadaljnje izobraževanje.

Poklice prosvetnega delavca je že več ali manj feminiziran in danes se samo še sprašuje, kdaj bo izginil zadnji moški predstavnik iz osnovne šole. To je povedano nemara dra-

stično — toda bolje je preprečiti požar, kot gasiti! Vendar velja poudariti, da je vprašanje moške avtoritete v razredu zelo pomembno!

Kako naj bi rešili ta problem? Poseči bi bilo treba na učiteljske, kjer bi morali dosledno izvajati selekcijo, ne pa sprejemati za vsako ceno »moško delovno silo«. Znano je, da za dekleta selekcija velja, za dijake pa le delno.

Sedaj sprejemamo na šolah statute. Vprašanje: ali smo posegali dovolj pozornosti — tudi materialne — izobraževanju?

Menim, da bi imeli precej več predmetnih učiteljev, če bi imeli le-ti vsaj od šest do deset tisoč din več osebnih prejemkov na mesec. Prav takšna razlika bi morala biti tudi med predmetnim učiteljem in profesorjem, ki prav gotovo mnogo bolj bogatita pouk kot absolutni učiteljska.

Predvsem pa: nenehno izpolnjevanje je v prosvetni službi še veliko pomembnejša naloga kot kjerkoli drugje, kajti to terja od prosvetnega delavca nagel razvoj znanosti, tehnike in umetnosti. Pomembnosti izobraževanja torej ne moremo zanikati — ne smemo pa pozabiti na vse, kar bo mladega človeka stimuliralo, da bo postal predmetni učitelj, profesor. Ni še prepozno, da pogledamo še enkrat v osnutke statotov in posvetimo več pozornosti tudi temu poglavju! Poudariti velja, kar je sicer že znano: od prosvetnega delavca je odvisna kvaliteta dela! V. Šmajc

Z osnovne šole Šmartno pri Litiji

V šestnajstih oddelkih osemletke v Šmartnem pri Litiji poučuje sedemnajst učiteljev. Program dela na tej šoli uresničuje več komisij, kot npr. komisija za pionirsko organizacijo, komisija za poklicno usmerjanje, komisija za strokovno izobraževanje idr.

Kakšno je delo komisije za strokovno izobraževanje? Oblike dela te komisije so strokovni aktivni, aktivni predavateljev višjih razredov, hospitacije in vzorni nastopi, predavanja in študij pedagoške literature.

Strokovnih aktivov je pet — od prvega do petega razreda, vsak pa ima svoj program, ki obsega hospitacije, usklajevanje in kontrolo podrobnih učnih načrtov ter krajsje študijske sestance. Medsebojno sodelovanje prosvetnih delavcev na tej šoli je toliko pomembnejše, saj so v

Slovenski šolniki iz Trsta v prijateljskem pomenku z učiteljskim zborom osnovne šole Janka Premrla-Vojka v Kopru

»Le za kurjavo, kredo in papir...«

Spet plat zvona zaradi šolstva v litijski občini?

Dobro se še spominjamo hrupa, ki je nastal predlanskim zaradi slabega položaja šolstva v litijski občini. Tedaj je bilo izrečenih in napisanih precej ostrih na račun tistih, ki delijo sredstva za različne dejavnosti na območju svoje občine, bilo je živčnih izpadov in slabe volje med prosvetnimi delavci... Potem? Potem se je našel denar, da so se stvari uredile — da so šole prejele sredstva, ki so jim omogočila za kratek čas kolikor toliko nemoteno — čeprav še daleč ne zadovoljivo — delovanje.

Človek bi mislil, da se ista situacija na področju vzgojnoizobraževalnih dejavnosti v tej občini ne more več ponoviti. Bile so obljube in izdelani predlogi, da bo v prihodnjih letih boljše.

Danes — spomladi 1964 — pa so vzgojnoizobraževalne ustanove v litijski občini na istem kot pred

dve letoma. Med tamkajšnjimi prosvetnimi delavci je spet zavlada negotovost in slaba volja. Naj navedemo nekaj ugotovitev, ki utemeljujejo njihovo bojazan. Sklad za šolstvo je v lanskem letu razdelil med te ustanove 123 milijonov dinarjev, medtem ko predvidevajo v letošnjem letu le 121 milijonov din — brez zveze s tem, da so stroški izobraževanja porasli, da so življenjski stroški iz dneva v dan višji in — naposled: da imamo tu zahteve šolske reforme, ki postavljajo svoje čisto določene zahteve tudi v materialnem položaju šol, v njihovi opremljenosti ipd. Nič drugega ni bilo v Litiji kot takole: na občini so izračunali, koliko šole lahko dobijo — sklada za šolstvo nihče ni niti vprašal, koliko bi nemara šole potrebovale. »Protij koncu leta bomo videli: če se bodo sredstva ustvarila, bodo šole dobile

še nekaj... Ker pa trenutno ni dovolj denarja, je potrebno — začasno seveda — za 3,5 % sredstev šolam odtrgavati. Tako pravijo na litijski občini. Torej se od predvidene vsote za vzgojnoizobraževalne dejavnosti, ki je že takoj za dva milijona manjša, kot je bila lani, odtrgavajo 3,5 odstotka.

Kam to vodi?

Obiskali smo osnovno šolo Litija, ki jo obiskuje 835 učencev in ima 54-članski kolektiv. Po pravilniku o delitvi dohodka, ki ga imajo na tej šoli, bi morali biti razmerje med materialnimi in osebnimi izdatki na tej ustanovi 80 : 20 % — na škodo materialnih seveda. V resnici pa je bilo lani to razmerje 92:8, medtem ko letos ne bodo mogli dati za materialne izdatke šole niti 8%! Na omenjeni osnovni šoli že dve leti niso kupili nobene knjige za svojo knjižnico (razen neobhodno potrebnih učbenikov), ves denar porabijo za kurjavo, kredo in papir... Kakšen je pouk v učilnicah, ki so v nekdanji stavbi sodišča in jo je še potres omajal, ni treba po vsem omenjenem posebej pripovedovati. Videli smo njihove »delavnice za tehnični pouk« — v kletnih prostorih, podobnih katakombam — nekaj polomljenih klopi in za druge namene neuporabnih skobelnih miz... In kakšno je nagrajevanje učiteljev na tej šoli? Jih spodbuja k boljšim, modernjšim metodam pouka in vzgoje mladih državljanov, jutrišnjih upravljalcev — kot radi govorimo?

Osnovna šola Litija je prejela za svojo dejavnost 1963. leta 51.600.000 din. Letos lahko preberemo v njihovem finančnem planu vsoto 49.800.000 din. K temu grožnje, da teh sredstev v celoti ne bo. Čeprav se je dejavnost šole povečala (odprli so še nov oddetek s 30 otroki), bodo prejele manj denarja. Temu primerni so tudi mesečni prejemki učiteljev: po pravilniku o nagrajevanju prejemajo mesečno akontacijo. Najnižja akontacija v mesecu februarju pa je znašala točno 23.571 dinarjev in to za učitelja z 10 leti prakse, s strokovnim izpitom in nekdanjimi pohvalami »se odlikuje«. (Snažilka je lani prejela 22.000 din.) S tako mesečno plačo naj učitelj bodočih generacij vsak dan stopa v razred in opravlja svoj odgovorni poklic. Pri tem, ko govorimo, da dosega me že kar srednjeevropski življenjski standard, si naš učitelj ne more nabaviti niti najbolj potrebnih pripomočkov za svoje delo, kot so knjige in še kaj. Kako neki? D. H.

SREČANJE TRŽAŠKIH IN KOPRSKIH UČITELJEV

V letošnjem šolskem letu beležimo začetek tesnejšega sodelovanja slovenskih šolnikov iz Trsta s kolegi na Koprskem. Gre za stalno obliko izmenjave mnenj in izkušenj v zvezi s problemi, s katerimi se srečujejo pri svojem delu in seveda obenem tudi za medsebojno pomoč. V ta namen je bilo doslej že več srečanj. S tržaške strani jih vodi sindikat slovenske šole v Trstu, z naše pa zavod za prosvetno pedagoško službo v Kopru, kar je vključeno tudi v njegov delovni program.

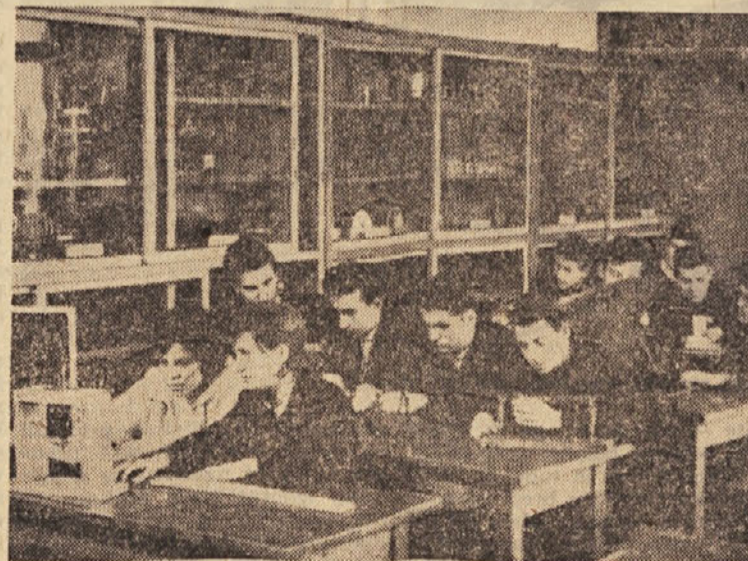
Prvo posvetovanje je bilo na Opčinah. Svetovalci ZPPS Koper so informirali tržaške prosvetne delavce o nekaterih problemih naše osnovne šole. Zlasti so si ti želeli pojasnilo o predmetniku in učnem načrtu, o skupinskem pouku, o napredovanju učencev z negativnimi ocenami, dodatni pomoči, ipd. Zanimal pa jih je tudi notranji ustroj naše šole sploh, samoupravljanje in nagrajevanje.

V februarju so Tržačani obiskali Koper. Ogledali so »v nos« poslednje osnovne šole Pinka Tomažiča ter prisostvovali učni uri

negaj jezika v VIII. in IX. razred se oddelki, ki imajo več kot 35 učencev, delijo; pri laboratorijskih vajah iz fizike, kemije, biologije in pri praktičnem delu se oddelki nad 25 učencev prav tako delijo.

OCENJEVANJE ZNANJA

Znanje in praktične spretnosti učencev preverjajo z različnimi oblikami in metodami in jih oce-

Fizični krožek v srednji politehnični šoli v Sofiji

njujejo s 6 ocenami: odlični (6), prav dober (5), dober (4), sreden (3), slab (2), zelo slab (1).

Učenci od 5.—11. razreda pišejo v vsakem trimeserju po eno šolsko nalogo iz bolgarskega jezika in literature, ruskega jezika matematike in zahodnega jezika. Učenci nebolgarske narodnosti pa pišejo šolsko nalogo tudi iz materinskega jezika.

Učenci, ki dobe iz vseh predmetov najmanj oceno 3, napredujejo v višji razred. Učenci, ki uspešno končajo 8. razred, polagajo zaključni izpit, učenci 11. razreda pa zrelostni izpit. Te iz-

njenem okviru razredi z bližnjimi in razredi z oddaljenimi učenci. Takšna razdelitev je bila nujna zato, ker smo imeli doslej pouk v treh izmenah — s preselitvijo v novo šolsko poslopje pa se je položaj izboljšal.

Razredniki višjih razredov so vključeni v aktiv predavateljev. Sestajajo se enkrat na mesec, pregledujejo in popravljajo podrobne učne načrte ter načrtujejo ekskurzije v okviru pouka in poklicnega usmerjanja mladine. Vsak predavatelj bo pripravil po en vzoren učni nastop, na katerega bodo povabili tudi predstavnika strokovnega aktivna zavoda za prosvetno pedagoško službo.

Prav tako bodo imeli po en vzoren učni nastop, na katerem naj bi prikazali moderno metodo dela ali uporabo sodobnih

učnih pripomočkov, tudi razredniki nižjih razredov. Predavanja bogatijo učno prakso, zato si jih želimo čimveč. Doslej smo poslušali dve: prvo (z naslovom Kaj zahteva reformirana šola od učenca) je obravnavalo nekaj osnovnih vprašanj v zvezi s reformo šolstva, drugo pa je govorilo o bogatenju besednega zaklada v osnovni šoli. V razpravi po prvem referatu, ki je opozoril tudi na izboljšanje kvalitete pouka slovensčine in matematike, so učitelji predlagali, naj bi na prihodnjih delovnih konferencah razpravljali o slovenskem jeziku — spremenili pa naj bi tudi obliko dela.

Nov način je bil takšen: v vseh razredih — razen prvega — so pisali učenci spis »Moja mati«. Razredniki so izročili najboljše in najslabši spis vsakega razreda učiteljici, ki poučuje slovensčino na višji stopnji. Ta je pregledala spise in sestavila poročilo, v katerem je opozorila na posebnosti otrokovega izražanja v določenih razredih. Učitelji so tako zvedeli, kakšno znanje slovensčine imajo učenci, dobili pa so tudi nasvete za vaje, ki naj bi izboljšale pismenost učencev.

Takšna predavanja so prav gotovo koristna — na podoben način pa bi kazalo obravnavati tudi druge predmete — posebno matematiko, ki povzroča učencem in učiteljem toliko skrbi. B. Žužek

slovenskega jezika. Ob tej priliki so se dogovorili še za nadaljnje oblike sodelovanja. Predvsem so izrazili željo, da bi lahko še večkrat hospitalirali pri pouku na raznih šolah in pri različnih predmetih.

V mesecu marcu pa je bil nato obisk pri več učnih urah. Tokrat so bili gostje osnovne šole Janka Premrla-Vojka v Kopru. Prisostvovali so likovnemu pouku, spoznavanju narave in družbe ter slovenskemu jeziku na vseh stopnjah. Zanimivo je, da je bila praktična uporaba peskovnika in flanelografa pri spoznavanju narave in družbe zanje nekaj povsem novega. Slišali so sicer za to, vendar pa se na svojih šolah doslej tega še niso imeli prilike posluževati. Zlasti pa so se zanimali za likovni pouk ter bili nad res kvalitativni izdelki učencev omenjene šole izredno presenečeni. V popoldanskem času so si ogledali še znamenite hrastovelske freske.

V tem šolskem letu je v načrtu še po en obisk v Trstu oz. Koprju.

Družbeno komunalna vzgoja

(Nadaljevanje s 1. str.)

pri gospodinskem pouku elemente, ob katerih naj učenci spoznajo svoje okolje. Med nalogami tega področja je namreč tudi razvijanje smisla za smotrno gospodarjenje, spoznavanje potreb zdravega in sodobnega življenja in spoznavanje tehničnih pripomočkov in naprav za dvig življenjskega standarda. Uvesti je treba učence v razumevanje pomena organizirane potrošnje za dvig splošne življenjske ravni. Tu je zajeta pomembna izobrazbena in vzgojna naloga, ki jo mora šola sistematično gojiti pri mladini: stopnja splošne življenjske ravni določa produktivnost, ta pa je odvisna od stopnje tehnizacije, tehnične izobrazbe posameznega delavca in družbenih odnosov. Tako tolmačenje prikazuje tudi perspektivo razvoja. Ne da bi se spuščali na nižjo in srednjo stopnjo in tam poiskali elemente spoznavanja najaktualnejših problemov občine, je že od 6. razreda dalje potrebno najskrbnejše sodelovanje naravnoslovnih in družbenih predmetov, da se ne bi snov enostavno ponavljala, ampak dopolnjevala in obravnavala v različnih povezavah.

Tretje vprašanje je, kaj kdo pojmuje pod izobrazbo in kaj pod vzgojo. Mislim, da smo že daleč preko miselnosti, da sta to dva povsem ločena procesa in se v tem pogledu le še borimo z ostanki pojmov, kot so: marksistična deklarativnost, ideološko-plakativnost in aktivistično frazarjenje ob stari vsebini in starem konceptu dela. V učnem procesu vzgajamo ideološko toliko (poleg tega, da realiziramo naloge, ki jih ima specialno vsak predmet), kolikor znanstveno obvladamo svojo stroko, kolikor poznamo osnove dialektičnega materializma, kolikor znamo prilagoditi snov starostni stopnji učencev (in jo seveda tudi izbrati) in kolikor dajemo mladini možnost, da spoznava povezanost pojavov ter njih vzroke in posledice. Pomemben element je tudi to, da vzbudimo mladini občutek, da ni ničesar dokončnega, da je človeštvo na vseh področjih v nenehnem razvoju, in jih s tem spodbujamo k ustvarjalnosti. To je seveda le najbolj osnovna in groba formulacija, toda važno je, da je osnovna. Izobrazba in vzgoja sta torej istočasen proces. Res je, da obstajajo na šolah še posebne oblike ideološke vzgoje: razne organizacije, skupnosti, krožki itd. Pa tudi te slone na neki dejavnosti, okoli katere in ob katerih se goje lastnosti, potrebne našemu socialističnemu državljanu: občutek veselja ob skupnih uspehih, podrejen je interesom skupnosti ipd.

V naši pedagoški praksi sta še precej razširjena dva koncepta, oba postavljena, po mojem mnenju, na napačne osnove: nekateri krčevito branijo »izobrazbo« in govore, da bi vsako krčenje dejstev znižalo raven znanja in s tem napravilo nepopravljivo škodo. V svoji vni trpajo mlade možgane do onemoglosti. V tej dirki ni časa za razmišljanje, še manj za logično povezovanje, vrednotenje ipd., in v doglednem času objekt naših prizadevanj (učencev, ker v tem primeru je res lahko samo objekt, ker nima časa in možnosti, da bi se aktivno vključil v učni proces in zavzel neko stališče do resnice, ki jih sliči) vse srečno pozabi. Trpanje mnogih pojmov iz politične ekonomije in podrobna obravnavava z vso terminologijo sistema našega samoupravljanja se nevarno — po nekaterih konceptih učnih programov komunalne vzgoje — približuje temu mišljenju. Duh in namen ostajata nujno pri tem v ozadju. Nekateri pa dajejo zopet prednost vzgoji, zmanjšujejo obseg znanja, ali pa — kar je nevarnejše — poenostavljajo stvar tako daleč, da so že netočne. Res je sicer, da je pri uresničevanju učnovzgojnih smotrov ob takih ali drugačnih učnih programih odločujoč subjektivni faktor, toda resnici na ljubo moramo priznati, da do neke mere pomanjkljiva izobrazba in pomanjkanje nadaljnega sistematičnega izobraževanja omogoča — in to nemalokrat podzavestno — neke oblike in načine učnovzgojnega dela, ki niso v skladu z našimi družbenimi cilji. Mimogrede naj jih navedem samo nekaj. Zgodovina naj v šoli podaja le dejstva, družbeno komunalna vzgoja naj jih pa poveže posebej med seboj in dialektično interpretira. Dalje se na izrazito vzgojnem polju pojmuje še vse preveč prodor splošne demokratizacije na vseh področjih našega življenja in tako tudi v šolstvu kot popolno demokratizacijo izvenšolskih oblik dela, s katerimi naj počne mladina kar hoče, ne da bi pozitivnim organizacijskim oblikam nevsiljivo sugeriral tudi pozitivno vsebino. Da ne govorim skratka o neznanju, ki isotveti politično zgodovino zaradi zvena besede same z idejnostjo zgodovinskega pouka.

Nekateri navzkrižja z navedenimi principi ob uvajanju kr-

munalne vzgoje in sestavljanju učnih programov za nov predmet niso prav nič motila. Sledili so skopemu navodilu, ki ni vseboval niti pedagoške niti didaktične utemeljitve. Analiza večjega števila učnih programov za komunalno vzgojo je nujno morala pokazati vrsto anomalij, ki jih bom skušala strniti v naslednjem:

1. Predmet je postal novo izobrazbeno področje z velikim številom dejstev, ki so že vključena v posamezna učnovzgojna področja.

2. Zaradi neusklajenosti je prišlo do štirikratne obravnave iste tematike v zadnjih letih osnovne šole.

3. V iskanju snovi so se sestavljali zatekali v historicizem in celo v historijat posameznih podjetij. Tak koncept ni združljiv z osnovno idejo, to je spoznavanje današnjega in perspektivnega razvoja.

4. Prav tako je bremenilo nekatere učne programe podrobno obravnavanje tehnoloških postopkov v proizvodnji.

5. Zaradi obilice snovi, zbrane z mnogih področij, je za učence nov predmet predstavljal marsikje precejšnje breme in formalistično »guljenje« v strahu pred slabimi ocenami.

6. Prvotna zamisel, da bi poučevalji komunalno vzgojo strokovnjaki iz proizvodnje in družbenih delavci, se ni obnesla, ker je bilo težko časovno uskladiti šolski čas s prostim časom predavateljev.

7. Z izločitvijo družbeno komunalnih elementov iz drugih predmetov v novo izobrazbeno področje so se osiromašili ostali predmeti.

Posamezne šole so same ali pa na pritisk staršev polagoma odstopale od tega in dodajale dopolnilne ure različno, kakor je komu bolj kazalo. Tedaj se je bilo treba odločiti, in sicer ne, kot nekateri poenostavljajo za ali proti komunalni vzgoji, ampak v nekaterih osnovnih vprašanjih, ki sem jih že navedla:

— ali je prav izločiti družbene komunalne elemente iz ostalih področij in s tem prizadeti kompleksnost pouka,

— ali je prav pretirano vzgajati lokalistične tendence in s tem rušiti vsebinsko enotnost osnovne šole,

— ali je možno z večjim fondom ur okrepiti vzgojo naprednega človeka z materialističnim pogledom na svet in z dialektičnim mišljenjem, ali naj to nalogo opravi celotni učnovzgojni proces preko vseh razredov, vseh predmetov in vseh stopenj šol?

Po skrbni analizi vseh možnosti, ki bi jih dajalo novo po-

Dopoldanski razredi postanejo dnevne sobe...

dročje, in analizi stanja na šolah, smo smatrali, da je druga pot boljša, ker vodi v kompleksnost pouka, enotnost in nedeljivost učnih in vzgojnih nalog.

S svojimi stališči in mnenjem smo nastopali javno, vsaj je problematiko obravnavali aktivno in predlagali, analiza in predlogi pa so bili predloženi v pretres vsem občinskim svetom za prosveto na področju ZPPS Ljubljana I. Ti so sprejeli predlog, da se okrepi za eno uro fond angleščine in fizike v 7. in 8. razredu, s priporočilom, da naj se v vnašanju družbeno komunalnih elementov v področja, kjer je njihovo organsko mesto, aktualizira ostale predmete.

Mislim, da je prav to zadnje v današnjem času res pomembno vprašanje. Važnejše kot razprave o uvajanju novih predmetov so razprave o racionalizaciji učnih postopkov, intenziteti dela, uporabi efikasnih delovnih metod in o aktualizaciji pouka.

Favst Munih

Prva poklicna oblačilna in modna modelarska šola v državi

dične vajske šole urejene obenem kot demonstrativne učilnice.

Kaj je pokazala razstava in modna revija

Ob natančni razporeditvi strokovnih in splošno izobraževalnih predmetov ter ur za praktično

usmerjanja. Vse razstavljene izdelke, pa tudi skice, risbe, kroje itd. so izdelale učenke same. (Od teh obiskujejo poklicno šolo nekateri 7, druge pa 18 mesecev.)

Na modni reviji, ki so jo vodile učenke, so na svojih sošolskah — manekenkah — prikazale

dajejo nedvomno prednost sprejeto temu sistemu izobraževanja kadrov za oblačilno stroko. Učno osebje in vodstvo šole zasluži za svoj prispevek k uspehu vse priznanje. (Jože Kmetec, direktor krojaškega podjetja Moda.)

»Prikazani uspeh šole je posledica sistematične in napredne usmerjenosti vodstva, ki je, upoštevajoč družbene in splošne človeške potrebe, prišlo do novega načina vrednotenja človeka tudi na tem rokodelskem področju. Sama delavnica, razstava, modna revija in način usposabljanja so zagotovilo za nadaljnje prosperiranje šole.« (Franc Kranjc, šef zavoda za zaposlovanje delavcev.)

Izdelki napredaj

Zanimivo je tudi, da izdelki, prikazani na razstavi, niso le last šole, ampak so v prodaji kot konfekcijski izdelki. Odkupijo jih lahko otroci, učenci in dijaki raznih šol.

Za poklicno oblačilno šolo so pokazali razumevanje že mnogi: Samopostrežna restavracija, trgovsko podjetje »Moda«, kmetijska zadruga »Lenart«, gradbeni center, fizikturna in kmetijska šola ter mnogi zasebni naročniki.

Ceprav za učenke poklicne šole ne velja uredba o dolžnostih in pravicah vajencev, dobivajo le te vsaka po svoji prizadevnosti ob polletjih primerne nagrade, s katerimi jih šola vzpodbuja k učenju in delu. Vsi ostali dohodki šole gredo za nakup in vzdrževanje strojev, opreme, blaga, pribora itd.

Osebe šole (osem rednih strokovnih učiteljev in honorarnih strokovnih moči) nenehno skrbijo za napredek, uspeh in ugled šole. Tako organizirajo večtedenske tečaje (Varteks, Budućnost), obiskujejo podobne šole v inozemstvu (Dunaj, München) in razne seminarje. Za organizacijo in delo šole se zanimajo tudi predstavniki drugih okrajev in republik (Celje, Novo mesto, Varaždin, Split, Beograd).

Oblaclilni šolski center izdaja že deseto leto svoje strokovno glasilo »Modni list«, ki ima nad 3000 naročnikov po vsej državi. Revija pomaga tudi slušateljem in učencem šolskega centra pri strokovnem izobraževanju.

Oblaclilni šolski center, ki združuje pravzaprav tri šole, je imel že pred leti obljubljene primerne prostore. Vsekakor bi petsto učencev in učenk, od katerih jih je stalno nameščenih v učilnicah 170 do 200, nujno potrebovalo svoje šolsko poslopje, z vzhornimi in higijensko neoporečnimi ter prostornimi, svetlimi delavnicami in učilnicami z oblačilnicami. V novih prostorih bi bila nujno potrebna tudi telovadnica, za tolikšno število »vozačev« pa jedilnica, kjer bi dobivali topli popoldanski obrok. Mislim, da bi bilo treba še na priključen internat, kakršnega imajo poklicne šole tudi drugod. Nedvomno bi takšni prostori OŠ pripadali glede na njeno strokovno, socialno in družbeno vlogo.

A. K.

Jovo Vasič umrl

V začetku marca je umrl Jovo Vasič, učitelj družbenih ved. Na zadnji poti od blejske šole do pokopališča ga je spremljal množica učencev, prosvetnih delavcev in drugih.

Jovo Vasič se je rodil pred 47 leti v Novem Mestu. Ze kot študent se je ukvarjal z revolucionarnim delom. Med vojno je bil v internaciji, po kapitulaciji Italije pa se je pridružil primorskim partizanom. Dalj časa je bil član igralske skupine IX. korpusa.

Po osvoboditvi je delal vztrajno kot pedagog in družbeni delavec. Ko je prišel 1946 na Bled, je postal ravnatelj gimnazije. Kasneje je bil na gimnaziji v Kranju in na Jesenicah, od koder se je spet vrnil na Bled. Za svoje delo je dobil več priznanj, med njimi tudi red dela z zlatim vencem.

Jova Vasiča se bomo vedno spominjali kot dobrega pedagoga, prizadevnega družbenega delavca in nesebičnega tovariša.

M. E.

RAZPIS

Dopisna šola v Ljubljani razpisuje mesto

● pedagoškega svetovalca za tehniško šolo

Pogoj:

fakultetna izobrazba.

Stanovanja ni.

M. K.

Varstvo za 135 učencev

Z osnovne šole Frana Levstika v Ljubljani

Stavba, v kateri domuje osnovna šola Frana Levstika, je pravzaprav že precej stara, obiskuje pa jo 394 učencev. Večinoma so to otroci družin, ki žive v starem predelu Ljubljane, kar pomeni, da njihove stanovanjske razmere niso kdo ve kako rož-

prihodni dan, dobivali pa so tudi po dva obroka hrane.

Vsak dan dve podobni učilnici.

Ze analize prvih rezultatov so govorile v prid varstva: učni in vzgojni uspehi so se precej izboljšali, saj so se šolarji pod

Učilnice v osnovni šoli Frana Levstika sprejeme svojo podobo vsak dan. Dopoldanski razredi postanejo dnevne sobe, šolske klopi so prekrите s pisanimi prti... V odelkih so na voljo tudi potrebna učila.

V učilnicah prežive učenci skoraj ves čas od 7.30 pa do 16. ure — učenci višjih razredov pa še uro več. Po 17. uri imajo prost vstop v učilnice vsi učenci, ki se udeležujejo v svobodnih dejavnostih. Pravijo, da bi se lahko le-te še bolj razvile, če bi imeli primerno opremljene prostore za tehnično, kulturno in športno dejavnost, dovolj sredstev in strokovnih kadrov...

Za učence — »tri izmene«.

Občina Ljubljana-Center prispeva v ta namen sicer 10% materialnih izdatkov iz letnega proračuna, vendar to ni dovolj niti za nagrajevanje strokovnjakov. Prav bi bilo, da bi pri razdeljevanju sredstev za šole upoštevali v prihodnje predvsem dvojne: kvaliteto in obseg dela posameznih šol.

Osnovna šola F. Levstika sprejme dnevno v varstvo 135 učencev. Delo poteka po določnem urniku pravzaprav v »treh izmenah«: za vse učence je organiziran redni pouk, poleg tega pa imajo še dodatni pouk za učence, ki so potrebni pomoči, ter svobodne dejavnosti in delo z različnimi organizacijami učencev. Na poseben način poskrbijo tudi za varovanje — za njihovo rekreacijo, učne priprave za šolo, ogled kulturnih prireditev idr.

Medtem ko organizacija pouka ne predstavlja posebnih težav, pa je mnogo težje z organiziranjem prostega časa. Prav bi bilo, da bi imele vse šole — posebno še tiste s celodnevno bivanjem — šolska športna društva, v katere naj bi bilo vključenih čim več učencev. Zal je za zdaj za to zelo malo sredstev...

Vprašanje je tudi, kdo naj prevzame vodstvo učnih ur v varstvenih oddelkih na višji stopnji. Možnosti so tri: učne ure vodi lahko samo vodja oddelka, ki pa bi moral biti tako sposoben, da bi nudil pomoč učencem iz vseh predmetov. Drugič: učne ure lahko vodijo strokovno usposobljeni učitelji (profesorji in predmetni učitelji) — ali pa naj bi ti strokovnjaki nastopali v varstvenih oddelkih na višji stopnji samo v urah dodatne pomoči...

Ob koncu velja poudariti, da terja delo v vsaki šoli — posebno pa v takšni, ki organizira celodnevno bivanje učencev — »človeka«, strokovnjaka — tega pa bo treba tudi primerno stimulirati.

M. K.

Ob republiški razstavi otroške grafike in kiparstva

29. februarja so odprli v spodnjih prostorih ljubljanske Moderne galerije lepo uspešno razstavo otroške grafike in kiparstva, ki jo je organiziralo Društvo likovnih pedagogov Slovenije s sodelovanjem Pionirskega doma v Ljubljani.

To je druga razstava, ki jo je pripravilo Društvo slovenskih likovnih pedagogov. Prva je bila leta 1962 v okviru Pionirskih iger ter je predstavila predvsem otroška slikarska dela na temo »Moj kraj včeraj, danes in jutri«. Čez dve leti pa bomo po načrtu Društva videli razstavo otroških likovnih izdelkov, ki vodijo v oblikovanje, ter otroške risbe.

Letošnja razstava se začne z vitrinami o tehničnem postopku pri grafiki in kiparstvu, ki jih je pripravil likovni atelje Pionirskega doma. Razstavljeno grafiko in plastiko pa so izdelali učenci osnovnih šol iz vse Slovenije. Sodelujejo skoraj izključno učenci višjih razredov osemletk. Kot ob prvi republiški razstavi pa pogrešamo tudi tokrat likovna dela otrok iz razredov z razrednim poukom. Pri grafiki je to naravno, da je razen monotipije in tehničnih in pedagoških razlogov primernejša za nekoliko starejše otroke, pač pa je modeliranje iz gnetljivih materialov likovna zvrst, ki jo lahko goje že v predšolski dobi ter vsekakor v vseh razredih osnovne šole. Če se ob republiških razpisih za raz-

stave otroških likovnih del odziva pedagogi skoraj izključno z deli učencev višjih razredov osnovnih šol, si lahko razlagamo to na dva načina:

— ali na šolah ni pravega strokovnega stika med likovnim pedagogom ter razrednimi učitelji (morebiti v obliki šolskih likovnih aktivov za vse razrede osnovne šole);

— ali pa likovni pouk v nižjih razredih zaostaja za napredkom, ki so ga pokazale razstave likovnih del učencev višjih razredov. To bi bilo škoda, saj imamo samo v nižjih razredih zadovoljivo število učnih ur likovnega pouka, to je dve učni uri na teden.

Zamisli se moramo nad tem, da je med udeleženci letošnje razstave procentualno več likovnih krožkov kot pa med udeleženci razstave leta 1962. Zakaj? V šolskem letu 1961/62 je obiskovalo v občini Ljubljana-Center, kjer so v primeri z ostalimi kraji Slovenije najbrž zelo ugodne razmere, šolske likovne krožke le 0,76 % šoloobveznih otrok, skupaj s tistimi, ki so obiskovali likovni ateljei tedanjega Centra za estetsko vzgojo mladine, pa je bilo v neobvezni likovni pouk vključenih le 1,37 % šoloobveznih prebivalcev občine Center. Verjetno se položaj tudi v letošnjem letu ni bistveno spremenil. To pomeni, da je v neobvezni likovni pouk vključeno le neznatno šte-

vilno otrok v Sloveniji. Precejšnja procentualna udeležba krožkov na republiški razstavi otroške grafike in plastike nas torej opozarja, da sta ti dve temeljni likovni področji nemara dostopni in poznani le majhnemu procentu šoloobveznih otrok v Sloveniji, kar je mogoče v veliki meri razložiti s skoraj nepremagljivimi težavami, s katerimi se bori pod pedagogični in tehnični minimum zreduciran obvezni likovni pouk v višjih razredih reformirane osemletke. Tisti, ki pozna organizacijske, tehnične in pedagoške težave likovnega pouka s celotnim razredom pri 45 minutah tedensko, pa mora izreči vse priznanje tistim učencem in predvsem učiteljem, ki tudi pod takimi pogoji niso opustili dve temeljni, toda tehnično in organizacijsko tako zahtevni likovni zvrsti, kot sta kiparstvo in grafika v okviru obveznega likovnega pouka otrok. Koliko časa bodo taki likovni pedagogi vzdržali velikanske težave, ki so nastale z redukcijo likovnega pouka, pa je seveda vprašanje.

Razstava, ki jo gledamo v Moderni galeriji, nudi gledalcu pristen umetniški užitek zaradi iskrenosti in pristnosti razstavljenih otroških del. Včasih je sicer mogoče čutiti tudi izrazitejšo vodstvo pedagoga, ki pa nikoli ne posega direktno v otrokovo delo. Z zreduciranjem učnih ur v vsakem razredu na polovico, se je za likovne pedagoge pač podvojilo število učencev, ki jih poučujejo v okviru svoje učne obveznosti. Zato je praktično nemogoče, da bi se učitelj poglubil v individualni likovni izraz vsakega učenca posebej ter se ob njem dalj časa pomudil z individualnim poukom.

No, namen razstave ni povzdiguati pristnosti in lepote naivnega otroškega dela. Občudovanje naivnih likovnih del je sicer značilno za naš čas, vendar pa zanimanje javnosti za otroško risbo ne more biti cilj niti razstav otroških likovnih del, niti likovnega pouka otrok. Likovno izražanje ter prostorsko-oblikovne predstave so neobhodno potrebne na nešteti področjih človeške dejavnosti. Tako kot je splošna izobrazba temelj vsake specializacije na področju pojmovnega mišljenja, je vsestranska enotna likovna vzgoja, ki zajema vsa glavna likovna področja ter vodi v različne smeri, temelj vsake specializacije na področjih, ki se izražajo z vizualnimi izraznimi sredstvi. Ker pa pripadajo ta področja ne samo duhovni,

Pri oblikovanju...

ampak tudi materialni kulturi družbe, je likovna vzgoja otrok temelj ne samo umetniške, ampak tudi gospodarske smeri v družbenem življenju.

Otroška ustvarjalna slika, risba in plastika so sredstva likovne izobrazbe, prilagojena za starostno stopnjo otroka. V njih so skrite in združene vse možnosti za nadaljnji razvoj izražanja z vizualnimi sredstvi ter za razvoj vizualnih predstav. Če smo danes šele pri otroški risbi, ni krivda osnovne šole in likovne vzgoje otrok, ampak šolskega sistema, ki ni razvil likovnega pouka na naslednjih stopnjah ter v različne smeri in ki obravnava pouk te vrste v različnih smereh in na različnih stopnjah fragmentarno brez povezave med seboj.

Mislím, da bi bilo treba v času, ko se že kažejo napake, ki smo jih zagrešili v reformirani šoli, ter ko smo začeli govoriti o popravljanju teh napak, razmisliti o vsem tem. Nemara je zdaj čas, da omogočimo likovni vzgoji vseh otrok, ki je temelj duhovne in materialne kulture vsakega ljudstva na področju izražanja z vizualnimi sredstvi, da ne bi kljub izrednim naporom požrtvovalnih učiteljev ter ljubezni učencev do dela, shirala zaradi pomanjkanja minimalnih pogojev za razvoj.

Alenka Gerlovič

ZADRAVEC O MIŠKU KRAJNCU

Zadravecova knjiga o Mišku Krajncu* je zanimiva tako po predmetu obdelave kot po metodološkem prijemu. Običajno je literarna zgodovina odmaknjena od sodobnega literarnega snovanja, Zadravec pa je imel pogum črtati še živečega in ustvarjalnega avtorja in poseči v literarno obdobje, ki nam je sicer blizu, vendar si še nismo na jasnem o njegovi pomembnosti in umetniški moči. Vajeni smo, da naši literarni zgodovinarji na široko opisujejo politične in kulturne razmere, ugotavljajo vplive, motivne in idejne odvisnosti, razkrivajo intimno življenje pisatelja ali pesnika (neredko že brez prave mere za bistveno); Zadravec pa nas prijetno preseneča s tem, da je svojo pozornost osredotočil predvsem na tisto najdražje — na literarno umetnikovo, nazven posega le, če taki podatki res osvetljujejo umetniško samo.

Škoda le, da Zadravecova razprava obsega samo razdobje od Kranjčevih pisateljskih začetkov pa do leta 1935, ko je Kranjec dokončno prelomil s katolicizmom in napisal marakističen roman (kot ga je ocenila sodobna kritika) Os življenja. Morda bo laičnega bralca na nekaterih mestih motila Zadravecova terminologija, posebno še, ker pri nas doslej še ni bilo takšnih interpretacijskih del. Analiza Kranjčevega stila je večinoma podprta s citati, vendar ne na vseh mestih in bi bilo treba študijo spremljati z istočasnim branjem Kranjčevih del, kar je precej zamudno. Delo, ki je bilo branjeno kot doktorska disertacija, bi bilo potrebno predelave, preden se predstavi širši javnosti. To pravzaprav ni graja, ampak bolj poklon; prepričan sem namreč, da študija zaradi pomembnosti svojega predmeta in tankočutnosti v obdelavi ne bo čitana le v strokovnih krogih, ampak si bo našla širši krog bralcev.

Ob branju njegove knjige se odpira pred našimi očmi polno zanimivih problemov: Kranjčeva hotena monotonija, liričnost, vloga pejzaža v njegovem delu, formiranje značaja, meditativnost, estetska stavka, tehnika novele in romana. Poleg tega uvidimo, koliko je bil za pisateljevo snovanje odločilnega njegovo idejno razvoje od katolicizma do marksizma, odnos do kmečkega gibanja v politiki in književnosti, sodasna literarna klima (Cankar, Pregelj, Prežih, prevodi Raymonta, Hamsum). Pri razreševanju vseh teh problemov ni nikjer nikakega zanesenjaštva, ampak vedno trezna, analitično podprta sodba. Ob študiju Zadravecove knjige se nam ne izpopolnjuje le znanje o Mišku Krajncu, ampak se krepi naša občutljivost za literarne umetnine, navajamo se o stvarih, ki jih ob branju neposlovnih del komaj napol zavestno čutimo, razmišljati in si ustvariti svojo sodbo.

Zadravecova knjiga je pri nas prvenec sodobne interpretacijske metode, v svetu je ta metoda priznana, živa in uspešna v posredovanju med umetnikom in publiko. V Jugoslaviji se je uveljavila v Zagrebu, tovrstne študije izhajajo v reviji Umjetnost zanimivo, da si ta metoda utira pot na hrvatske srednje šole in v višje razrede osemletke (Mjelica Buinac). Če se bo tudi pri nas javilo več interpretacijskih del, lahko tudi na naših šolah prve in druge stopnje pričakujemo metodološke premike v tolmačenju literarnih umetnin.

Franc Zagar

* Franc Zadravec: Miško Kranjec 1908—1935. Pomurska založba, Murska Sobota.

»KAKO SE MLADINA IZOBRAŽUJE IN ZAPOSLI«

Pod tem naslovom je izšla pri Cankarjevih založbi v Ljubljani knjižica — priročnik z nasveti za poklicno usmerjanje, ki ga je sestavil zavod SRS za strokovno izobraževanje.

Knjižico uvaja pregled izobraževalnega dela pri nas, v poglavju »Kako se mladina lahko izobražuje in zaposli« pa se poudarja o možnostih izobraževanja v različnih panogah gospodarstva, o šolah s praktičnim poukom, tehniških in drugih strokovnih šolah za gospodarstvo in družbene službe ter sploh o šolah, v katere se lahko vpisuje mladina, ki je končala osemletno šolanje — poglavje pa zaključuje seznam višjih šol.

Takšen priročnik smo pogrešali že dalj časa — zadnja tovrstna publikacija je izšla 1959. leta — v tem času pa se je reformiral sistem strokovnega izobraževanja.

Prav gotovo je cilj vsake družbe, da vzgoji dovolj dobrih kadrov, kar pa je mogoče doseči le z nactnim usmerjanjem mladih ljudi v poklice. Izbrana poklica je zapleteno vzgojno vprašanje, ki ga morajo reševati vsi — starši in učitelji, zdravstveni delavci in med drugimi seveda tudi — gospodarstveniki.

Ker je šola vzgojno izobraževalna ustanova in je torej prosvetni delavec še posebno poklican in odgovoren za to, kam bo usmeril korake mladega človeka, mu bo ta priročnik prav gotovo dobrodošel. Knjižica govori namreč o pogojih, potrebnih za izbiro določene poklica, o njegovih svetlih in temnih straneh — poleg tega pa najdemo v njej tudi podatke o mreži vzgojno izobraževalnih ustanov v naši republiki. M. K.

o tem zdajle ne bo razmišljala, kdajkoli pozneje, samo zdaj ne!

Glej jih no! Razred je že kar domač. Bilo je varno in dobro. Kakor da je že opravila. Tam je ona sama, njeno nadaljevanje, zdaj lahko gre, zamenzalja in odstavila jo je drobna deklica pri tabli. Prvi koraki! Negotovi in polni vedrega nemira, plahosti in tistega nekaj, kar je potrebno. Tisto nekaj ima. To so čutili tudi otroci, zato so ji sledili. Tisto nekaj je prihajalo mednje in jih neopazno vodilo in pevalo. Tih glas, vse drugačen kakor takrat — bože moj — kaj je od takrat res že minilo 18 let!?

Pred 18 leti! Otroci so se zapodili iz šole proti vasi. Vse je potihnilo, treba bi bilo k obedu, punčke pa nikjer! Potepala se je po vasi, najrajši pa se je zrinila v klop v razredu. Učenke so jo pestovale in si jo jemale iz rok, ker je bila pač od tovarišice, morda pa tudi zato, ker je bila tako smešno zgovorna. Godilo ji je, saj tovarišica mama ni imela časa zanjo — takrat po vojni. — Našla jo je samo v razredu. Punčke je stalo na katedru S. palico je tokla po mizi in vplila: »Toči mil! Huda jaz!« — Takrat je bilo treba vpti v razredu. Takoj po vojni. Otroci so bili podivjani, več kot 60 v eni učilnici. In tisti katedri, stari šolski katedri! Kako je vplilo to malo bitje, pa je imelo komaj dve leti in tretjega pol.

Zdaj je njen glas tih, stisnjen od tesnobe prvih korakov. Če otrok od prvih korakov pade, se pozno nauči hoditi, ker ga je strah... Zdaj stoji pri tabli sama — na začetku poti. Tih glas in droben, negotov nasmeh tipa pred njo in tih most na oni breg. Tako je bleda in slabotna, da bi jo morala vso prekriti in tistino v varno zavetje, kakor tisto noč pred dvajsetimi leti... Tisto noč, ko so ji povedali, da je punčka! Prvo jasno, boleče spoznanje je bilo — punčka! Kaj vse jo čaka, tudi taka strašna noč, kakor je tale — zato, ker je punčka. In prav tako sama bo takrat! Ne bo ji mogla pomagati. Zagrnilo jo je toliko boleče ljubezni, da bi jo vso ovila vanjo, zapredla bi jo čez in čez, da bi jo zavarovala pred vsem hudim. Pa ve, da je ne bo zapredala. Ne zdaj, ne pozneje — nikoli! — Po tej uri bo samo stvarno in resno razpravljala z njo, kakor s svojo mlajšo delovno tovarišico — o metodi in pedagoških problemih in vseh takih oguljenih rečeh. Morala bi kaj storiti, kako presukati, da ji ne bi sledila po isti poti, v isti strugi. Prosvetarka!

Glej jo no! Dekle se je odlepilo od mize, se spustilo bliže h klopm in kakor da ji je glas za spoznanje trdnješi. Tesnobni lok napet med njima do zadnje klopi — je popustil. — Takrat — pred 18 leti pa je tesnobna napetost strmo naraščala, ko je obstala sama na katedru. Tisti prvi

mesec po vojni! Njeni sošolci so študirali v Ljubljani, eni v Zagrebu, njo pa je odneslo na vas. Z gimnazijsko maturo in drobnopunčko! Obstala je pred natlačeno učilnico. Pred njo je migotalo, strmelo, mežikalo, se upiralo vanjo in tipalo po njej, iskalo, čakalo... same drobne luči pod svetlimi čeli. Nekaj bi morala storiti, takoj, karkoli, hitro. Napeti lok mora popustiti, nevdržno je. Ve le to, da bi bilo treba zelo previdno seči v napeto tistino, da se ne sproži plaz. Kaj naj reče, kaj naj stori, tega ji nihče nikoli ni povedal. Pripravljene besede so obtičale v grlu in mučna tistina je visela že vse predlogo nad vsemi, da bi se vse to srečno končalo. Zdaj je že vseeno — karkoli bi rekla — iz teh polodprtih ust se bo utrgal plaz. In zgodilo se je: najprej je polzel počasi, komaj slišno, potem pa je naraščal in naraščal, dokler ni strmela v šestdeset kričavih ust in ni vedela, kaj bi. Zataknilo se je, še preden je sploh začela...

Zataknilo se je. Ali je kaj narobe? Dekle pred tablo mršči čelo — s pogledom je uprta v deklico, ki stoji v drugi klopi, in v zadregi išče pravo besedo. Tesnobna napetost je spet v loku zadrtela od table v zadnjo klopi... dokler je ni pretrgalo dekle z odlašujočim odgovorom. Deklica v klopi je z olajšanjem sedla, sošolec pa jo je skrivaj dregnil in ji porogljivo pomežiknil.

In potem se je začelo še iz-

ven šole. S čim vse se ni ubijala tista leta po vojni! Z vsem! Zaletavala se je kakor večja v luč. Ni se ozirala nazaj, ne naprej. Ni bilo časa. — Kaj naj jim zdaj pokaže? Kje so zdaj otroci, ki jih je spremila iz zadnjega razreda? Kje so žene in dekleta, ki jih je učila oskrbovati ranjence, vzgajati in negovati otroke? Kje so vsi tisti, ki so se smejali in jokali pri igrav v polrazpadlih barakah, skednjih in celo v nekdanjih hlevih? Pa sestanki in sestanki! Prepričevanje in dopovedovanje nezaupljivim in sebičnim kmetom? Tista leta po vojni. Vse to je drobno in ničevno ležalo pred njo, prgišče, ki ni vedela, kam z njim. V nič so se scefrale grmade zvezkov, ki jih je popravljala ponoči, ker so bili dnevi prekratki. Čas jo je zanesel kakor čoln brez vesla — iz jutra v jutro.

Hčerke ne bo zanašalo. Ona gre lahko študirat — še vedno je čas. Karkoli. Povedati ji mora vse to — takoj, še po tej uri... Zdrznila se je, ko je rezko zavznilo. Tih glas je narekoval: »... domača naloga...« Na ozkih licih so ji gorele rdeče rože vznemirjene radosti in notranje sreče, ker se je obdržala... Prvega koraka ji ni spodenlo. To je vedela tudi tovarišica v zadnji klopi, čeprav je bil notes prazen in ni vedela, kaj naj ji pove, ko bo treba govoriti o tej uri.

—nada—

NOVE KNJIGE

Maria Giacobbe — »Male kronike«. Kratak roman Marie Giacobbe posega v bližnjo preteklost italijanske stvarnosti in daje svojstven prežet dobe, ko je gospodstvo fašizem. Pisateljica je v prvi osebi nanizala vrsto zapajanj, kot jih vidi otrok, ter na ta način posredovala trpko življenje, ki je sredi totalitarnega režima moralo stagnirati. Usoda preprostih ljudi je bila ena mnogih, šarm pa daje pripovedi nenarejena odraščajoča otrošost, ki se zavestno in podzavestno upira vsemu, kar je popačeno, izmaliceno v človeških vrednotah. »Male kronike« niso veliko delo, prav gotovo pa je simpatično in obtojujoče, po svoji resnični povednosti tako, da ga je vredno prebrati. Prevedla jih je Evelina Umek za zbirko Školjka.

Marta Grom — »Izpoved žene«. Ob knjigi Marte Grom »Izpoved žene« bi se bilo treba pomuditi obširneje, saj njen knjižni prvenec to zasluži. Če se je treba omejiti na poglobljeno, pa navedimo osnovno misel: v »Izpovedi žene« se prepletajo tri osnove — svojskosti romana, povesti in avtobiografije v smislu memoarne pripovedi. Samo po sebi tako prepletanje ne bi bilo povsem nenavadno ali estetsko nedopustno, toda nekatere nedoslednosti v pripovedi so v škodo delu. »Izpoved žene« je predvsem izpoved pisateljice, po svoji vsebini pretežljivo resnična, iskrena, z neiskanim prizvokom etičnih iveri; življenjske situacije so take narave, da s polno resničnostjo same po sebi dovolj polnokrvne kar kličejo po leposlovnem izoblikovanju. Izkušen pisatelj bi se gotovo izognil

ožjemu osebnemu izstopanju, ki ni dovolj psihološko utemeljeno, oziroma pripravljeno, in lagodno ne prehaja iz prizora v prizor. Ponekod naletimo na sentimentalnost namesto na iskriko čustveno valovanje. Celotna pripoved Gromove zajema polpreteklo doživetje dekleta in žene, mnogo več, kos življenja in resničnosti, ki ga zaobjame skozi prizmo osebne izpovedi. Z večjo poglobljenostjo in z večjo utemeljitvijo dogajanja v stilnem pomenu bi delo pridobilo na moči, odpadla bi marsikatera poteza povesti. Če ima »Izpoved žene« svoje šibkosti, to še ne pomeni, da delo nima literarnih kvalitet. Tisto, kar pisateljica pove, nekeje nadkrijuje oblikovno plat. Knjižni prvenec, ki obeta, da bo Gromova razvila pripovedne sposobnosti. Knjiga je izšla pri založbi Lipa z opremo Zvesta Apollonia.

Gerolf Alschner — »Živali na velikem popotovanju«. Oničev prevod Alschnerjevih »Živali na velikem popotovanju« ali knjiga o tem, kako so se živali po zemlji razšle, je izrazito mladinsko delo poučnega kova. Vrednost te knjige je predvsem v tem, da je pisatelj zadal pristihni otrokom in mladini in na zelo poljuden način posredovati, kako in od kod so prišle živali, ki danes živijo na posameznih območjih kopna in morja. Tovrstnih knjig doslej na našem trgu še nismo imeli, priznati je treba, da tudi ni lahko podati nekako Darwinovo dogajanje v miniaturi za otroški svet, avtorju pa je treba priznati še prijeten pedagoško didaktični ton. Knjižica je izšla pri Mladinski knjigi.

HOSPITACIJA

Vstopili sta. Najprej ona z notesom v roki, za njo dekle z dnevnikom. Obe sta resni — skoraj tog. Za togo resno sta skrivali svoj nemir, vsaka po svoje in vsaka zaradi iste stvari. Učenci so vstali in kakor da so čutili v zraku nekaj posebnega, so molče in nepremično stali še potem, ko jim je dekle reklo, naj sedejo. Zelo uradno in tiho je to izgovorilo, potem je sedlo in vpi-sovalo učno snov v dnevnik. Učenci so se vprašujoče ozirali po svojih tovarišicah, ki je sedla v zadnjo klopi in si dala opraviti z nalivnim peresom in notesom, kakor da jo to trenutno popolnoma zaposluje in je vse skupaj nekaj čisto vsakdanjega. Šele takrat so se brez besed spogledali tudi učenci in sedli. To je torej tista nova tovarišica, ki naj bi danes poučevala.

V prvi klopi se je nekaj zgabilo. Komaj opazno — pa vendar je spreletelo vso vrsto do zadnje klopi. Učenka jo je spoznala. Na to ništa pomislili. Iz izostala bloka je — sosedova. Povedala bo svojim sošolcem, da to ni prava tovarišica, saj še ni dolgo, ko jo je videla hoditi s torbo v šolo. Pa to bo šele po pouku in takrat bo že vse mimo. Da je le ne bi zasledilo dekle pri tabli. Morda bi se zmedlo in ura bi bila pokvar-

jena. Obe sta vedeli, kako je s to uro. Prvi koraki! — Kakor takrat, ko jo je nemirna in nekakor tog. Za togo resno sta skrivali svoj nemir, vsaka po svoje in vsaka zaradi iste stvari. Učenci so vstali in kakor da so čutili v zraku nekaj posebnega, so molče in nepremično stali še potem, ko jim je dekle reklo, naj sedejo. Zelo uradno in tiho je to izgovorilo, potem je sedlo in vpi-sovalo učno snov v dnevnik. Učenci so se vprašujoče ozirali po svojih tovarišicah, ki je sedla v zadnjo klopi in si dala opraviti z nalivnim peresom in notesom, kakor da jo to trenutno popolnoma zaposluje in je vse skupaj nekaj čisto vsakdanjega. Šele takrat so se brez besed spogledali tudi učenci in sedli. To je torej tista nova tovarišica, ki naj bi danes poučevala.

Letošnji jubileji osnovnih šol

(Nadaljevanje in konec)

Do leta 1864 so imeli v Primorskem (pri Litiji) samo neredno zasilno šolo v župnišču, kjer sta učila otroke župnik, nato organist Matevž Draksler tudi nekoliko branja. Šele leta 1891 so ustanovili redno zasilno šolo, v kateri so poučevali župniki in za to prejeli letno nagrado. Ko je leta 1903 pogorela stara cerkev, so dve leti kasneje na pogorišču uredili prostore za enorazredno, ki je šele leta 1911 dobila prvega pravega svetnega učitelja. Leta 1930 so jo razširili v dvorazrednico.

Šola v Smihelu pri Novem mestu je bila ustanovljena leta 1864 na pobudo takratnega župana Franca Kastelca. Prvi učitelj je bil Kristof Karel (1864-1871), ki je obenem opravljal še službo organista in cerkovnika. Šolo so obiskovali dečki in deklice skupaj do leta 1886, ko so

pouk deklice prevzele šolske sestre de Notre Dame. Od tedaj dalje sta v Smihelu dečka in dekliška šola ločeni. Pouk se je vršil v zasebnem poslojpu vse do leta 1892, ko se je dečka osnovna šola preselila v novo zgrajeno šolsko poslopje ter 17. oktobra 1892 pričela s poukom. Leta 1893 se je šola razširila v dvorazrednico s štirimi oddelki. Leta 1903 je dobila še tretji razred Poleg tega so imeli v Smihelu tudi ponavljalno šolo, kjer so poučevali ob nedeljah, zato so jo imenovali »nedeljska šola«. Ko so leta 1908 zgradili novo šolsko poslopje v Birčni vasi, je smihelska osnovna šola izgubila učence iz tega šolskega okoliša. Leta 1886 je dekliška šola postala dvorazredna, leta 1890 je imela štiri razrede, leta 1897 je dobila peti razred. Istega leta so ustanovili nadaljevalno šolo, imenovano meščanska, ki je leta 1924 dobila še četrti razred. Šolske sestre so vse do leta 1902 poučevale tudi gluhohe deklice. Z ustanovitvijo gluhohešnic v Ljubljani l. 1900 pa so pouk gluhohešnih deklet ukinile. Leta 1910 je bila na šoli ustanovljena deželna kmetijska gospodinjstva šola, ki je imela pravico javnosti, pet let kasneje pa enoletni trgovski tečaj. Leta 1945 so dečko in dekliško šolo združili v osnovno šolo pod skupnim vodstvom. Samostanska dekliška šola je bila ukinjena.

Opombe: Vsebinska v zgodovinskem razvoju posameznih šol je v članku podana po preverjenih izvlečkih iz šolskih kronik v Slovenskem šolskem muzeju v Ljubljani. Ostali viri: dr. Fran Kovačič, Slovenska Štajerska in Prekmurje, Logaško okrajno glavarstvo str. 38, Franc Bernik, Zgodovina fare Domžale str. 175, Letno poročilo osnovne šole v Trnovem (Ilirska Bistrica) leta 1814-1914, 1837-1888

SLAVICA PAVLIČ

TV v prosveti

Ko so na mednarodnem posvetovanju v Parizu razpravljali o razvoju in pomenu televizije, so med drugim ugotovili, da je na vsem svetu že 130 milijonov TV sprejemnikov. Zanimivo je, da kupujejo televizorje največ v državah, ki so v razvoju, medtem ko jih bo v ZDA, Angliji in na Japonskem kmalu že toliko, da njihovega števila ne bo več mogoče kaj prida povečevati.

TV se je začela uspešno uveljavljati v prosveti in še posebej v šolstvu (kot dopolnilno in uspešno nadomestilo) povsod, kjer ni dovolj dobrih poklicnih vzgojiteljev. Seveda prevzema TV prav s takšno funkcijo tudi odgovorne naloge. Mnogi upravičeno zahtevajo večjo kritičnost pri izbiri programa — posebno pri šolskih oddajah, pa tudi oddaje, namenjene za odih in razvedrilo, so po mnenju kritikov in drugih kulturnih delavcev dostikrat premalo kvalitetne. Nasprotno je opaziti, da so množice gledalcev do TV programa bolj strpne, kar je pokazala tudi anketa, ki jo je izvedla avstrijska televizija.

Se nekaj podatkov o številu TV sprejemnikov v posameznih državah: v ZDA pride na 1000 prebivalcev 310 sprejemnikov, v Kanadi 225, na Bermudih 222, v Angliji 231, na Švedskem 216, v Zahodni Nemčiji 128, v Franciji 74, Italiji 70 itd.

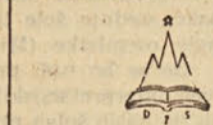
S. S.

Zavod za napredek šolstva SRS razpisuje na podlagi 52. člena svojih pravil delovno mesto prosvetnega svetovalca za biologijo in kemijo. Za zasedbo delovnega mesta je potrebna ustrezna visoka izobrazba in najmanj deset let prakse na področju šolstva.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Prošnje z vsemi podatki in kratkim potekom dosedanjega dela je treba poslati na naslov: Zavod za napredek šolstva SRS, Ljubljana, Poljanška cesta 28.

Razpisna komisija ZAVODA ZA NAPREDEK ŠOLSTVA SRS

ZA VSAKEGA PROSVETNEGA DELAVCA, ZA VSAKO UČITELJSKO KNJIŽNICO JE NUJNO POTREBNA

ZGODOVINA ŠOLSTVA IN PEDAGOGIKE NA SLOVENSLEM

Spisal univerzitetni profesor dr. Vlado Schmidt

I. del je na razpolago kartoniran po 2200 dinarjev in vezan v polplatno po 2400 dinarjev.

II. del je v tisku in izide jeseni 1964.

Zahtevajte knjigo v vseh knjigarnah ali pa jo naročite naravnost pri

DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE Ljubljana, Mestni trg 26

180 novih poučnih filmov

domače in inozemske produkcije, s katerimi smo dopolnili obstoječi filmski fond, vam nudi veliko izbiro pri uporabi filma v šoli.

Novi diafilmi

ki jih je zavod izdelal v zadnjih mesecih, sodijo v vašo stalno zbirko diafilmov.

Prijeten, nazoren, razumljiv in uspešen pouk le s filmi in diafilmi, ki jih posojajo in prodaja

»SAVA FILM« LJUBLJANA, GROSLJEVA 4 posojevalnica: Trubarjeva 23c

Televizijske šolske ure v aprilu

6. 4. ob 10.40 in 15.20 — Fotosinteza, predava prof. Vardjan, redaktor Marko Marion.

13. 4. ob 10.40 in 15.20 — Arhimedov zakon, predava prof. Marko Valskelj, redaktor Jožica Weingerl.

20. 4. ob 10.40 in 15.20 — Pesem — priča velikih dni, nastopa partizanski invalidski pevski zbor in njegovi dirigenti, tekst Neža Maurer, redaktor Marko Marion.

FOTOSINTEZA

Pri spoznavanju narave v 6. razredu osnovne šole povzročajo obravnavanje fotosinteze precej težko, čeprav poznajo učenci kemijske simbole za kisik, dušik, ogljik in vodik ter elementarne formule za vodo in ogljikov dioksid in pa zgradbo rastlinskih organov.

TV oddaja jih na poljuden način vodi preko teh zaprek s preprosti eksperimenti in nazornimi skicami do končne misli: »Tri asimilacije izdeluje živo bitje snovi, ki jih potrebuje. Fotosinteza je le začetni del asimilacije pri rastlinah. Ker se pri njej asimilirajo ogljikov dioksid, pravimo fotosintezi tudi asimilacije ogljikovega dioksida.«

ZGRADBA TV ŠOLSKE URE

I. V osnovni pripravi na oddajo urečimo znanje o zgradbi in funkciji rastlinskih organov, korenine, stebel in listi lista. Isto velja tudi za sestavine zraka in vode.

II. Gledanje oddaje.

III. Ker na TV zaslonu ni mogoče posredovati barv, je potrebnih nekaj naknadnih eksperimentov, n. pr. priprava klorofilne raztopine, razkroj spektra skozi prizmo, klorofilna raztopina med prizmo in vzorom svetlobe, jedov preizkus.

b) Sobno rastlino, npr. kapuciniko ali pelargonijo, postavimo za 2 dni v temo. Nato prekrijemo 1 list staniolom, v katerega smo izrezali nek napis, npr. svoje ime. Rastlino sedaj izpostavimo svetlu dan soncu. Zvečer list prekuhamo, izperemo klorofil z alkoholom in pomočimo v jedovno raztopino. Skrobova zrca so nastala le na izrezanih mestih, do katerih je lahko prišla svetloba. Samo ta mesta se bodo obarvala in napis bo izstopil iz belega listnega ozadja.

c) Lahko pa si izberemo še kateregakoli izmed eksperimentov, ki so navedeni v »Botaničnih opazovanjih in eksperimentih« (Tomšič, Uratarič) — DZS 1954, na straneh 91 do 110.

d) Nekateri teh eksperimentov lahko obdelamo skupinsko ali pa jih določimo za domače vaje. Vse rastline in časovni podatki so navedeni v imenovani zbirki.

ARHIMEDOV ZAKON

Na programu 13. 4. 1964 ob 10.40 in 15.20.

V oddaji Arhimedov zakon bomo pokazali osnove fizike tekočin in iz tega komparacijo zakonov, ki veljajo za pline.

Oddaja spremlja problem, kaj so tekočine, kaj plini, kaj je za takšna fizikalna znanja značilno.

Najprej obravnava avtor tekočine in pline v mirujočem stanju, nato pa v gibanju. Čela oddaja bo ilustrirana s poskusmi: plavanje, tekočina v balonu, soba, merjenje pritiska, izračun pritiska.

Oddaja je namenjena 7. razredu osnovne šole.

PESEM — PRICA VELIKIH DNI

Ta oddaja, ki bo na programu dne 20. 4. 1964 ob 10.40 in 15.20, nam

bo pokazala začetek in razvoj Partizanskega — invalidskega pevskega zbora od njegove ustanovitve dne 21. aprila 1944 na Planini pod Rogom do danes ko obhaja svojo 20. obletnico.

V besedi, sliki in s pesmijo nam bo prikazano, kako so se v težkih časih borbe za osvoboditev izpod nacističnega jarma s pesmijo v ustih in puško v rokah naši ranjenici borili za lepšo bodočnost. Vide-li bomo kralj, kjer je bil pevski zbor ustanovljen, od koder so tekli poti po vsem osvobojenem ozemlju in dalje v Italijo, kjer so bile baze zavezniških ranjenec, katerih so peli, ter pot nazaj v domovino. Naloga, ki so jih čakale po osvoboditvi. Preko 1000 nastopov jasno kaže dejavnost tega zbora. Nastopi doma in v tujini so prinesli zboru slavo.

Videli bomo dirigente zbora tov. Karla Pahorja, Pavla Sivica, harmonikarja Janeza Kuharja in Radovana Gobca, ki še danes vodi pevski zbor.

Pevci tega zbora so peli v času veselja in žalosti: na mitingih in pogrebih v juristu in miru. Ljudje so si želeli in si še želijo partizanski pesmi. Ta pesem je postala potreba naših ljudi.

Vsako, ki je poslušal Partizanski invalidski pevski zbor, je odhjal navdušen. S solzami v očeh ali mrzno v srcu, vedno pa z željo, da bi ga še poslušal.

Oddaja je namenjena šolam kot uvod v obravnavanje praznika dneva OF, 27. aprila. Sprejemali jo bodo lahko učenci od 4. razreda dalje.

ODMEVI NA ODDAJE ŠOLSkih TELEVIZIJSKIH UR

Razposlali smo nagrade za izžrebana oz. izbrana pisma. Upamo, da so jih učenci prejeli. Ne moremo poslati nagrade Zupanc Mariji iz Maribora, ker smo izgubili njen naslov. Zanima nas tudi, ali je Turšič Tone iz Maribora dobil nagrado. Prosimo vse nagrajence, da se nam pisмено javijo.

Na oddajo: »En cajt iz Franjevo Milčinskotom - Jezkam« prihajajo številna pisma. Najbolj nas je razveselilo pismo Grk Irene, učenke 4. razreda iz Ilirske Bistrice, ki nam piše:

V vaši oddaji 30. marca sem se naučila: 1. V žepih ne nosi nepotrebnih reč, ampak robec. 2. Ubogaj starejše ljudi.

Potovanja članov Sindikata delavcev družbenih dejavnosti v tujino

Komisija za mednarodne zveze Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije pripravlja v času šolskih počitnic naslednja potovanja za svoje člane:

1. ZVEZNA REPUBLIKA NEMCIJA München. Skupina 35 članov bo 7 dni v Münchnu.

Skupina odpotuje iz Beograda 9. avgusta 1964 ob 14.20 uri in prispe v München 10. avgusta zjutraj (ob 8.22 uri). Cena potovanja za osebo je 64.500 dinarjev.

2. AVSTRIJA — Dunaj. Skupina 25 do 30 članov bo 7 dni na Dunaju.

Skupina odpotuje iz Beograda 3. julija 1964 ob 14.20 uri in prispe na Dunaj 6. julija zjutraj (ob 5.50 uri). Cena potovanja za osebo je 35.100 dinarjev.

3. GRČIJA — Atene, Delfi, Poleponez, Solun. Skupina 35 članov bo 6 dni v Atenah in en dan v Solunu.

Skupina odpotuje iz Beograda 19. julija 1964 ob 9.31 uri in prispe v Atene 20. julija zjutraj (ob 10.33 uri). Cena potovanja za osebo je 42.000 dinarjev.

4. ITALIJA — Rim, Neapelj, Pompeji, Firence, Benetke. Skupina 25 do 35 članov bosta po 10 dni v Italiji.

— Prva skupina odpotuje iz Beograda 6. julija 1964 ob 16.23 uri in prispe v Rim 7. julija ob 18. uri.

— Druga skupina odpotuje iz Beograda 11. julija 1964 ob 16.23 uri in prispe v Rim 12. julija ob 18. uri. Cena potovanja za osebo je 46.500 dinarjev.

V navedenih cenah za posamezna potovanja je vračunano: — Viziranje potnih listov v tujih predstavništvih, vozna karta od državne meje do kraja bivanja v tujini in nazaj do naše meje, vstopnine v državne muzeje in galerije.

— V Avstriji, Grčiji in Italiji pol-pension (prenočišče, zajtrk in večerja) v Zvezni republiki Nemčiji popolna oskrba (prenočišče, zajtrk, kosilo in večerja).

— V Grčiji dva izleta (Delfi in Peloponez) v Italiji izlet do Neaplja in Pompejev.

— Izplačilo denarnih sredstev za osebno porabo: za Italijo cca 6000 italijanskih lir za Grčijo cca 350 grških draheim za Avstrijo cca 450 avstrijskih šilingsov.

— Za ZR Nemčijo 20 dolarjev.

Prijava za vsa navedena potovanja je poslata t a k o j na naš naslov (Republički odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije — Ljubljana, Dalmatinova 4). Prijava mora imeti naslednje podatke: ime in priimek prijavitelja; očetovo ime in ime z rojstnim in priimkom matere; dan, mesec in leto rojstva ter kraj rojstva prijavitelja; ime in priimek prijavitelja; ime zakonskega druga; točen naslov stanovanja; točen naslov ustanove kjer je prijavitelj član zaposlen; čitljivi podpis. Prijavi je potrebno priložiti še priporočilo sindikalne podružnice, kjer je prijavitelj član članjen.

Po obvestilu komisije, da je prijavitelj član sprejet v skupino za potovanje, je potrebno takoj nakazati polovico vsote za potovanje v tujino, prijavitelj člani za potovanje v Nemčijo pa morajo nakazati poleg tega zneska še znesek 15.300 din za namizni deviz. Ostane plačila je možno plačati pred potovanjem ali pa v mesečnih obrokih najkasneje do 10. decembra 1964 (za obročno odplačevanje je potrebno priložiti odgovarjajočo menico).

Vsa plačila za potovanje je nakazati na naslov: Komisija za mednarodne zveze Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije, Beograd — Kralja Milutina 66 — tekoči račun: 101-13-608-88.

Za navedena potovanja se lahko prijavi vsi člani sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije, ki še niso izkoristili devizna sredstva za leto 1964.

Pripominjamo, da je za vsa navedena potovanja potrebno dobiti potne liste z jugoslovansko izstopno in vstopno vizo za državo, v katero se potuje. (Potne liste je potrebno lastnorčno podpisati pod fotografijo).

Republički odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije

RAZPIS ZAVOD ZA PROSVETNO PEDAGOŠKO SLUŽBO MARIBOR, Leninov trg 5

razpisuje po čl. 19 in 30 pravil zavoda delovno mesto

- prosvetnega svetovalca za matematiko
- prosvetnega svetovalca za slovenski jezik
- prosvetnega svetovalca — psihologa

Za vsa delovna mesta je pogoj visoka izobrazba, za prvi dve še 8 let praktičnega dela v stroki. Vsi pa morajo izpolnjevati tudi pogoje po čl. 11 zakona o prosvetno-pedagoški službi (Uradni list LRS, št. 4/1961).

Prošnje s kratkim življenjepisom in opisom dosedanjega službovanja pošljite zavodu na gornji naslov. Rok prijave je tri tedne po objavi razpisa.

ZAKLJUČNI RAČUN »PROSVETNEGA DELAVCA« ZA LETO 1963

Dohodki:	Izdatki:
Naročnina 4.167.550 din	Osebnih izdatki 2.791.721 din
Oglašni in razpisni 4.721.100 din	Avtorski honorarji 1.806.367 din
Subvencije 3.016.622 din	Materijalni izdatki 5.800.533 din
Druga aktivna 166.158 din	Druga pasiva 1.872.809 din
Skupaj: 12.071.430 din	Skupaj: 12.071.430 din

Ljubljana, 1. marca 1964

Upravnik: Rudolf Benulič

Odgovorni urednik: Drago Marjan

3. Pravopisno pravilo: Na-z, v-iz. Skoro presamakritično pa je pis-mo tov. Milosa Djukića iz Smartnega pri Litiji, ki ga objavljamo zaradi izredno dobre ocene izvajalca in avtorja oddaje tov. Milčinskega. Takole nam piše:

»Ob gledanju vaše učne ure »En cajt...« sem moral nekoliko zardeti. Morda so tudi moji kolegi, pa čeprav smo iz mlajše generacije, naučeni vseh metod (i). Učna ura je bila vsekoli odlična. Tov. Milčinski je ponovno dokazal, da je velik igralec in odličen metodik. Koliko nepriljubljenega, koliko poučnega in spretnega nam je dal. Mnogi slovničarji, sestavljalci pravopisov, mnogi metodiki in vsi mi bi se morali skriti. Povedal je veliko otrokom, pokazal nam in morda še tako...« niso gledali in poslušali, pa bi ga morali.

Učno uro sem gledal dvakrat. Gledali so jo učenci naše šole od 4. razreda dalje. Kaj menijo o uri? Vse najboljše.

In še nekaj! Tov. Milčinski, saj dovolite, če prosim, da vzamete od vsega »cajta« še nekaj za nas vse, še nekaj tako prirčne in poučnega. Poskusite za naše najmlajše šolarje, ki nimajo priške, da bi gledali »preučene« oddaje, ki so večina namenjene višjim razredom. Poizkusite in želim uspeh.«

Tovarišu Djukiću se prisrčno zahvaljujemo za pismo v imenu mladinske redakcije in tovariša Milčinskega. Sporočamo pa vsemu slovenskemu učitelstvu, da smo že v dogovoru s tov. Milčinskim za prav tako oddajo, kot si jo želi tov. Djukić pa tudi mi.

Oglasite se šel RTV Ljubljana Mladinska redakcija TV, Redakcija šolskih ur Ljubljana, Tavčarjeva 17.

»PROSVETNI DELAVEC«

List izdaja republički odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije — Izdaja štiriinšestdesetno med šolskim letom — Urejuje uredniški odbor — Odgovorni urednik Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2, telefon 33-722 int. 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, telefon 25-284 — Poštni predal 351-VII — Letna naročnina 600 din, za šole in ustanove 1200 din — Stek račun 600-14/608-16 — Tiska CZP — Ljudska pravica»

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA LJUBLJANA, TITOVA 3

SVET ZVOKA IN GLASBE

JE IZDALA KNJIGO PROF. MIROSLAV ADLEŠIČ:

Knjiga je prvo tako vsestransko delo v svetovni literaturi. Ni področja v akustiki, katerega ne bi avtor obdelal vse do najnovejših dognanj.

Posebnost knjige je njen muzikološki del — nauk o petju, instrumentih, o reprodukciji glasbe, o akustiki prostora, o elektroniki v glasbi itd.

Knjiga bo odličen priročnik za muzikologa, glasbenika, arhitekta, strokovnjaka v industriji, jezikoslovca, biologa in profesorja. Ima 900 strani, več ko 1300 slik, razpredelnic, notnih zapisov in prilog.

ZA SUBSKRIPCIJSKO CENO 7800 DIN JO LAHKO NAROČITE DO 15. MAJA 1964.

Cena knjigi v prosti prodaji bo znatno višja. Prednaročila sprejemajo vse knjigarne in prodajni oddelek založbe, LJUBLJANA, TITOVA 3

SUBSKRIPCIJSKO CENO LAHKO PLAČATE V OBROKIH!

NAROČILNICA

Podpisani ..... Točen naslov ..... naročam ..... izvodov knjige: M. Adlešič: SVET ZVOKA IN GLASBE po subskripcijski ceni 7800 din Po prejemu računa bom knjigo plačal — takoj — v obrokih — na tekoči račun založbe št. 600-14-1-67. Dne 1964

(podpis)

PODJETJE

»OBRRTNIK«

LJUBLJANA, MASARYKOVA 34

s svojimi obrati in trgovinami v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu, Kranju, Celju, Brežnicah, Postojni in Ajdovščini nudi potrošnikom bogato izbiro raznih vrst moške in ženske konfekcije.

Kupujte naše proizvode in poslužujte se naših uslug! Prepričali se boste, da Vas bomo vsestransko zadovoljili!